

תפלות מעין שמונה עשרה

יוצאת לאור מתוך כתבי יד על ידי

אברהם מאיר הכרמן

ברלין הוצאת שוקן תרצ"ג

תפלות מעין שמונה עשרה

תפלות מעין שמונה עשרה

יוצאות לאור מתוך כתבי יד על ידי

אברהם מאיר הברמן

ברלין הוצאת שוקן תרצ"ג

תפלה שלמה בנויה על סדר שמנה עשרה

למשופטי אתחנן ולפועלי אתן צדק.
 יתברך ויתע' צור עולמים מושל באדם
 כי הוא יראה דרכי וכל צעדי יספור.
 הוא הבורא אשר יש לו השגחה על הנבראים.
 יצר אותם בחכמה ועיניו על דרכי איש.
 יודע הפרטים אין דבר נעלם
 גם חשך לא יחשיך ממנו.
 במופי אתחנן לו ומשירי אהודנו
 שתתחונן דעתי עלי להדבק בשמו הגדול
 דבקות כונה רצויה ומעשים רצויים
 לכוין חפצי לחפצי שמים
 לעשות כל פֵעֶלָה ופֵעֶלָה לשם יוצר בראשית
 לתקן כל העבודות לשם המיוחד.
 אין בלבי אלא אחד.
 אחד הוא אלהינו אחדות שלמה.

א. איוב טו מ"ז. שם ל"א ג. / ב. עדה"כ ישעיהו כ"א ד ושמואל ב כ"ג ג. / ג. איוב ל"א ד. / ה. ע"ד לשון ברכת "אשר יצר". איוב ל"ד כ"א. / ו. עדה"כ דברי הימים ב טו ב. / ז. עדה"כ תהלים קל"ט י"ב. / ח. איוב י"ט מ"ז. תהלים כ"ה ו. / ט. כלשון "אתה הונן לאדם דעת" שכתפלה ולשון חז"ל בכרכות לו ב: "שתתחונן דעתו עליו". / י. כעין לשון "ספר הכוזרי" מאמר ראשון א: "כונתך רצויה... אבל מעשיך אינם רצויים". / יא. חז"ל אמרו בשבת ק"ה א: "איזהו ת"ח שבני עירו מצווין לעשות לו מלאכתו? זה שמניח חפצו ועוסק בחפצי שמים". / יב. כנוי זה מקורו ב"תקיעתא דבירב"ל כלומר בתפלת "עלינו לשבח". / יג. הוא הקב"ה ואמרו חז"ל בשמות רבה כ"ט ג: "אבל לא יחדתי שמי אלא עליכם". / יד. ע"ד לשון חז"ל בפסחים נ"א א. וע"י הערה לדף ו שורה ו. / טו. עדה"כ דברים ו ד. ע"י "דרך אמונה" לר' מאיר ז נבאי פדואה ש"כ"ב תשובה ב.

לזה נאה שיקרא אלוה.
 כבודו מעצמו ועזו ממנו
 והוא באחד ומי ישיבנו.
 אין תמורת מחשבה ואין שנוי רצון
 ונפשו אותה ויעש.
 ברוך שם כבוד מלכותו.
 זה אלי ואנוהו אתנאה לפניו במצות.
 בחבלי אדם אמשכנו בעבותות אהבה
 בתחנוני עריבות
 בתפלות רצויות.
 אספרה אל חוק שיש עלי מנהיג משגיח
 לא יגרע ממני עיניו.
 שמעתי מפי בית דין מקדש
 בינותי בספרים אשר חכמים יגידו
 הסכימו נקיי הדעת נמצא בחיוב השכל
 לעבוד את הבורא בכל יום בעבודה מיוחדת
 להסדיר שבת למי שאמר והיה העולם.
 יושב תהלות ישראל שומע תפלה
 שפתי ישבחונך כי לא תחפוץ זבח ואתנה
 הן אמת חפצת בטוחות.
 רצונך רצוי דברים עריבים

א. ע"ד לשון הו"ל "לזה נאה לומר את הכל עשה יסה בעתו" בדברים רבה א. ד. ואלה נאה לקרותו
 שור" בספיקתא רבתי י"ד. / ג. איוב כ"ג, י"ג. / ד. ונאמר בנוסח "אדון עולם" אשר לספרדים על
 הקב"ה כי הוא "בלי ערך בלי המון בלי שנוי ותמורה". / ה. איוב כ"ג, י"ג. / ו. ע"ד לשון הו"ל בפסחים
 נ"א א: "אמרו לו בניו: שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. אמרו: כשם שאין בלבך אלא אחד כך
 אין בלבינו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". /
 ז. שמות ט"ז ב. וע"פ הרשת הו"ל על הפסוק הו"ל במכילתא בשלח פ"שה ג ושבת קל"ג. ב. / ח. עדה"ב
 הושע י"א, ד. / ט. "עריבות" במקום "עריבים" לשם החרוה. / יא. תהלים ב. ז. / יב. עדה"ב איוב ל"א ז.
 כ"ב כתוב: "ממנו". / יג. ע"ד לשון הו"ל כ"ה פרק ב משנה ג בשנוי מובן. / יד. דניאל ט. ב. איוב
 ט"ז י"ח. / טו. נטין פרק ט משנה ה ועוד בהרבה מקומות בתלמוד ובמעט תמיד בקשר עם ירושלים.
 כעין לשון "אמונות ודעות" ג. א: "וכאשר היה זה מחיובי השכל". / טו. כלומר בתפלה. / יז. ע"ד לשון
 הו"ל בברכות כ"ה. ב: "שמעון הפקולי הסדיר י"ח ברכות". סנהדרין י"א א ועוד. / יח. תהלים כ"ב, ד.
 שם ט"ה ג. / יט. שם כ"ג, ד. שם נ"א, י"ח. / כ. שם שם ה. / כא. רצוי דברים, כעין לשון "רצוי שאלה"
 בתענית ה. ב. והרצה דברים" בתענית י"ד. ב. רצונך רצוי לנעיל.

ערבו עליך דברי דודים בנקיות המחשבה.
 בוחן לבב ומישרים תרצה
 אני ביושר לבבי אשיר עוזיך
 כי הגיע זמני לומר שירה.
 זה היום שקויתי זקנתי וכבודי חדש עמדי.
 עזבני הנוער והלך הילדות.
 עתה הראיתי לדעת כי ה' הוא האלהים.
 הורוני הימים רוב שנים יודיעו חכמה.
 ערכתי מערכי לב וסוד לא ידעתי אחקרהו.
 אערכה מלין ופי אמלא תוכחות.
 נצחוני תשובות נצחות.
 מה נכבד אותו נצוח.
 אשרי מי שמנצה עצמו לכבודו.
 המציאוני ראיות מוכיחות מציאות אלוה
 הביאוני אל הסבה הנורמת.
 ידעתי ואמצאהו קדמון ומנהיג
 עלת העלות לכל החפצים.
 יצאתי מן הספק
 אינני פוסח על שתי הסעפים.
 נכנסתי לברית ליראה את השם הנכבד והנורא
 במופתים ידועים
 ומסופרים שמעתי רמזים ונקודות

א. דודים בנוי לישראל ונאמר עדה"כ תהלים ק"ד: ל"ד. / ב. עדה"כ דברי הומים א כ"ט. י"ז. בכ"י כתוב:
 „ומישרים תשפוט“ / ג. עדה"כ תהלים נ"ט. י"ז. ד. הולין צ"א. ב. / ה. עדה"כ איכה כ"ט. א. אפשר שהגיע או המחבר
 לוקנה כלומר שהיה בן ששים שנה ע"פ מאמר הו"ל באבות פרק ה משנה ב"א. איוב כ"ט. כ. / ו. על יוצאים
 מן הכלל קעין זה עי' Gesenius-Kautsch: „Hebr. Grammatik“, Leipzig 1896 סעיף 145 ס"ד 7 / ז. עדה"כ
 דברים ה. ל"ה. / ח. איוב ל"ב. ז. / ט. עדה"כ משלי ט"ז. א. עדה"כ איוב כ"ט. ט"ו. י. עדה"כ שם כ"ג. ד
 ול"ב. י"ד. בכ"י כתוב: „עורך“ / יא. סנהדרין ק"ה. א ועוד. / יב. לכבודו של הבורא ע"ד מאמר הו"ל
 באבות פרק ד משנה א. / יג. מציאות, לנע"ל. / יד. היא הסבה הראשונה. / טו. איוב כ"ג
 נ. / יו. כלשון „עלת העלות“ בהחובות הלכות" שעד היהודי פרק ז ועוד. / יח. ע"ד מאמר רבן נמליאל
 באבות פרק א משנה ט"ז: „והסתלק מן הספק“ / יט. עדה"כ מלכים א ו"ה. כ"א. כ. ע"ד לשון ברכת
 האב כשהוא מל את בנו. דברים כ"ה. נ"ה. / כא. ככתוב: „וידעת כי ה' אלהיך הוא האלהים“ דברים ז. ט
 וכדומה בכמה מקראות. / כב. בכ"י כתוב: „ומי סופרים“. ואפשר שצ"ל „ומסופרים“ ועולה למעלה.

ומצאתי לי סימנין טובים

שסיעוני מקומות מסומנין.

סוד ג, ליראיו

שהמבין מרגיש שהמקרא אומ' דרשני

והרבה מקראות מחורין

מראין באצבע קדמונו של עולם

והדברים עתיקים.

מגלה עמוקות מני חשך

מי גלה מסתורין לבני אדם.

אל מסתתר את מי הגדת מלין

בסוד אלהות שלמה

אשר שמענו ונדעם בקבלה על הסדר

דברים כפשטם.

מי חכם ויבן אלה סדרי בראשית

בעשותך נוראות להוציא לפעלה הויות קטנות

מורין דקי הצורה אחד באחד יגשו.

את מי נועצת ויבינך

לעשות לך שם גדולות ונוראות.

ותעש לשמך הגדול סגלה מיוחדת

ויצא לך שם בגוים

מעם מקדש נקדש בצדקה

ונבואה ורות הקדש

רואים במראה ומשיגינן בחזון

ב. כי סיעוני, והוא ע"ד מאמרי חז"ל: "כא לטהר מסעיין איתו" בשבת ק"ה א. וראין תורה נקנית אלא
בסימנין" בעירובין נ"ה ב. / ג. תהלים כ"ה. י"ד. / ד. ע"ד לשון תנחומא ב. פרשת וישב סי' י"ג. / ה. כלומר
באופן ברור, והוא ע"ד לשון חז"ל במכילתא בא פרשה א. ונאמר ב"חובות הלבבות" שער היחוד ס"ו:
"הוא הקדמון הראשון אשר אין ראשית לראשיתו ואין תכלית לקדמותו". / ו. דברי הומים א ה' כ"ב. בכ"י
כתוב: "עתיקין". / ח. איוב י"ב, כ"ב. / ט. ע"ד לשון בראשית רבה צ"ה ג. ואמשר שצ"ל "מגלה מסתורין". /
י. ישעיהו מ"ה ס"ו. איוב כ"ה ד. / י"ד. דושע י"ה. י. ע"ד לשון חז"ל בשבת נ"ג ב. / טו. ישעיהו ס"ד. ב.
הויות קטנות, כלומר היש ההמרי / טז. איוב מ"א ה. ושמא צ"ל "יצורין" במקום "מורין". / יז. עדה"ב
ישעיהו מ' י"ד. / יח. כלומר בגדולות ונוראות. / כ. יחזקאל ט"ג י"ד. / כא. ישעיהו ה' מ"ג.

ראייתן עיון דק השגה שאינה מחסרת ציור.

אתה נגלית בענן כבודך.

ראוך לפנים מכמה מחיצות

ראיה זכה במחשבת הלב

לכוין הויה כמות שהיא

לצייר כיוצא בה בעריכת שפתים

אמת הציור והדמיונים.

כנוח עליהם הרוח התיכונה

מצטיירת במחשבה והלב קולט גוון המראה בכיוון.

גלית להם סתרים וסודות ה'.

דמיונות משתנים וגוונין הרבה.

המה ראו מעשי ה'.

כבוד ה' הדר אלהינו.

אוצר חביב לא יערכנו זהב

מגדל בנוי לתלפיות

תל שהכל פוגין בו.

מגדל עוז שם ה'.

גנזי חיים ששם נפשות הצדיקים גנוזות

מדורי כבוד מדור שעושין לכל צדיק וצדיק

חפה לפי כבודו

שם יתנו צדקות ה'.

חלקת כבוד לבני אדם

אצלת נשמות מרוח הקדש אצולות

ה

י

טו

כ

ב. התחלת הלך נ מתקועחא דבי רב"ה. ככ"י: "שהוא" / ו. אבות פרק קנין תורה משנה ו. ח. במדבר י"א. כ"ד. הרוח התיכונה" היא הרוח האמצעית המתוכנת בין הנשמה והנוף. / ט. כלשון בראשית רבה ט"ו א: "היא צריכה כוון" / י. עדה"כ עמוס ג' ז. / יא. ככ"י: "משתנות" / יב. תהלים קי"ה כ"ד. / יג. ישעיהו ל"ה ב. / יד. עדה"כ איוב כ"ה י"ז. / טו. עדה"כ שיר השירים ד' ד. / טז. דרשת חז"ל על הכתוב הנ"ל בברכות ל. א. / יז. משלי י"ח י. חגיגה י"ב ב. / יח. ע"ד מאמר חז"ל בשבת קנ"ב ב. / יט. ע"ד מאמר חז"ל בבבא מציעא פ"ג ב. / כ. ע"ד מאמר חז"ל בויקרא רבה כ"ד א. / כא. שופטים ה. י"א. / כב. ע"ד לשון "כל מקום שיש חלול השם אין הולקין כבוד לרב" בברכות י"ט ב ועוד. / כג. ואמר ר' יהודה הלוי: "בריכי אצולה מרוח הקדש" (דאויירוזאן מס' 1746).

שאינה עושה חסרון עשיית הנשמה
אור מצוייר מלא חכמה וכליל יופי.
ולפי דקות הנפש כן דקות ההרגשה
לקבל רוב הטובה לעולם שכלו ארוך
ורוב הפורענות בשבעה מדורי גיהנם.
התקנת מקום מרוק יסורין של אהבה
למרק נפשות שיש להם כתם
ובמלאת ימי מרוקיהן
אתה עושה להם מחול ומכנים אותן בגן עדן.
תובלנה בשמחות וגיל תבואינה בהיכל מלך.
מה ידעת ולא נדע תבין ולא עמנו הוא
מתענוגי הנשמה והגמול הטוב
מן העונש האכזרי.
הכל גלית והכל הודעת
דברת בחזון לחסידריך מהם תצא תורה
ידיעה אמתית מן הדברים הנעלמים.
אינני מחזיק אמונתי מפני שהפילוסוף מודה בה
ולא מחליש כונת הלב אם חלוק עלי.
כל ישעי וכל חפצי ספרי הנבואה והמסורת.
מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם
פושעי ישראל האומרים כלה ענן וילך
הגוף כלה והנפש אוברת

ב. יחזקאל ב"ה י"ב. / ה. קידושין ל"ט ב. / ה. ע"ם מסכת גיהנם. ועי' "באוצר מדרשים" לר"י איזענשטיין ניר-
יורק תרפ"ה עמ' 92 ובהערה 1 שם. / ה. בכ"י כתוב: "איסורין". ע"ד מאמר חז"ל בברכות ה. א. / ז. וב"מרא
לנפש" לר' רפאל מנרצ' וינציאה של"ט. דף י"ז-י"ח כתוב: "ובשדהקב"ה מביא יסורין על הצדיק מזה המין
נקראין יסורין של אהבה למרק איהו חטא שצריך כפרה". / ח. ערה"כ אסתר ב. י"ב. / ט. עי' תענית ל"א.
א. / י. תהלים מ"ה ט"ז. / יא. איוב ט"ז ט. בכ"י: "ידעת ונדע תבין ועמנו". / טו. ערה"כ תהלים ס"ט.
כ. ע"ד לשון חז"ל "הזהירו בבני עניים שמהם תצא תורה" בגדרים ס"א. א. / יח. כלומר ואין זה מחליש
כונת לבני. ע"ד לשון חז"ל "וחלוקין עליו הבירוי" בפסחים ק"ג א ועוד. / יט. ערה"כ שמואל ב כ"ג. ה. /
כ. אסתר ט. כ"י. / כא-כב. איוב ה. ט ועל הכתיב הזה אמר רבה ככא בתרא ט"ז א: "מכאן שכפר איוב
בתהית דמתים".

אין גמול ואין עונש.
 המה היו במורדי אור
 דורשים בהגדות של דופי
 לבטל מלכות שמים.
 כסבורין שהפקוד נאה להם והוא מורה על השכל.
 לא למדו מן הפקחות כי אם המינות לבריה.
 ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה
 להשיב על חכמי הקבלה ולחלוק על בעלי המסורת
 מסורת בידם מפי נביאי האמת
 להם נפרץ חזון ומשך חכמה נמשך.
 כלם יצאו לדעת אחת מענין הגמול והעונש
 וראיה על זה שיהיו מוסרין עצמן למיתה על קדוש השם
 שלא יכנס הזיוף במעשה המות.
 הרוצה שיהרג ואל יעבר
 מחשבתו נכרת מן מעשיו שהוא דואג מתחלואי הדין
 ושיש לו הרבה בטחון בעולם הנשמות.
 המיתו הגוף בשביל שתזכה הנפש זכיה עולמית.
 והחטאים האלה בנפשותם
 מכתבי עמל עלי ביטול ההשגחה
 אומרים לא ייטיב ה', ולא ירע.
 מכחשי גיהנם וגן עדן
 אל לב שקוציהם לבם הולך
 מלמדים זכות על עברות שבידם

א. ע"ד לשון חז"ל בויקרא רבה כ"ה א "לית דין ולית דיין". / ב. איוב כ"ה י"ג. בכ"י כתוב: "המורדי".
 ג. ע"ד לשון חז"ל בסנהדרין צ"ט ב. / ד. ברכות פרק ב משנה ב. / ו. בכ"י כתוב: "לכבוד". / ז. בדאשית
 מ"ט ז. / ח. בכ"י כתוב: "בעל". / ט. כלומר שקבלה בידם. / י. ערה"כ שמואל א ג א. ערה"כ איוב כ"ה
 י"ח. / יא. ע"י "עולם הקטן" לר' יוסף ן צדיק. לייסוצינ תר"ה ד. ב. / יב. ירושלמי שביעית ד. ב. / יג. הוי"ק
 כלומר הרמאות. / יד. סנהדרין ע"ה א. / טו. ע"ד לשון חז"ל בביצה י"ט א. / טז. הבטוי "עולם הנשמות"
 רניל בספרי הפילוסופיה של ימי הבינים וכן הוא ב"עקרים" מאמר שני פרק ט"ו. / יז. במדבר י"ה. כ. /
 יט. ערה"כ ישעיהו ג א. / כ. צפניה א י"ב. / כב. ערה"כ יחזקאל י"א כ"א. / כג. ע"ד לשון חז"ל בסוטה
 מ"ה א. בכ"י כתוב: "על עבדות שבידם".

שיהו נוהגין כבני אדם של הפקר.
 שתו בשמים פיהם שלא לחוש למדת הדין.
 ברוך השם שלא נתנני טרף לשניהם.
 שמעתי ולא השמעתי לאזני
 פתוני ולא נתפתיתי
 ולא עברו על נפשי המים הזדונים.
 הנאני האמת ובמעט שמשכני אחריו נמשכתי הרבה.
 צדק לבשתי וילבשני להכיר מוראי
 אכיר אכירנו לאחרים.
 ה, נגדך כל תאותי.
 הרהיבוני חפצי שמים.
 כי אזכרה מקדם פלאך
 התעוררת בזירוזין גדולי כרחמי האב על הבן
 יצאת לישע עמך בסבות נכבדות
 ראויות להנאל עם אהוב לאלהיו
 להראות העמים והשרים
 שיש להם מלך הגון מנהיג מקודש
 לפרסם חיבתן לכל באי עולם.
 עשית פלאים להתגדר בהן
 להודיע שמך לצריך שאין כמוך באלהים.
 אף על זה פקחת עיניך
 השגחת עליהם לסלסל גאולתם
 שלא יהו נגאלים בחשאי ובגנבה
 כמתגנב העם הנכלמים

א. ע"ד לשון "אין בנות ישראל הפקר" ביבמות כ"ג משנה א. / ב. תהלים ע"ג ט. ע"ד לשון חז"ל
 בכתובות נ. ב. / ג. עדה"כ תהלים קכ"ה ד. / ד. ע"ד לשון חז"ל בברכות פ"ק ב משנה נ. / ה. עדה"כ ירמיהו
 כ. ז. / ו. עדה"כ תהלים קכ"ה ה. / ז. איוב כ"א י"ד. כלומר את אלהי עדה"כ ישעיהו ח. י"ב—י"ג. /
 ט. ע"ד לשון חז"ל בקידושין ע"ה א. / י. תהלים ל"ה י. / יב. שם ע"ה י"ב. / יג. עדה"כ שם ק"ג
 י"ג. / יד. הבקו ג. י"ג. / טו. אסתר א. י"א. / יז. ע"ד מאמר חז"ל בכמדר רבה ד. א. ועי' רות רבה
 בפתיחה א. / יט. עדה"כ תהלים ע"ה ט"ו. ע"ד לשון חז"ל בחולין ז. א. / כ. ישעיהו ס"ד א. תהלים
 פ"ה ה. / כא. איוב י"ד נ. / כב. כעין לצלצל כלומר לפרסם. / כד. עדה"כ שמואל ב. י"ג ד.

רק דרך פרסום והודעה.
 קבעת זמן לקרא להם דרור.
 הודעת קץ הגאולה ועצם היום.
 ומצד שהם חביבים לפניך ביותר
 שלחת בני אדם מסויימין להציל ולהושיע
 שהעזר מן השפל מגונה במקצת
 ולוית חן למעשים הנאים כשהפועל משובח.
 גאולה זו כל מעשיה על טהרת הקדש
 לא ניכר בה שפלות ענין ומיעוט השגחה.
 כל העסוקין בה מתחלה ועד סוף
 חבת הקדש מכשרתן.
 נאים ומשובחים היו שלוחי אלהינו
 משה ואהרן גדולי הדור
 ראויים להנהיג בשררה על הצבור
 ראויים שתשרה עליהם שכינה
 ושהקב"ה יפרסם מלכות שמים על ידם.
 ואחר האמת והשלום והגאולה והנצוח
 הוספת אחוה וקרוב הדעת.
 הראית עצמך חפץ במשרתים
 מתאזה לעבודות ממנו.
 נכספת לעשות אותנו לעם סגלה

א. בכ"י: "דרך הדרך". שנינו במכילתא בא פרשה י"ג: "אמר לו משה: מוהדין אנו שלא לצאת אלא בפרהסיא, שנאמר: ואתם לא תצאו" (שמות י"ב, כ"ב). ובילקוט פרשת בא רמז ר"ח כתוב: "א"ל: וכי נגמרים אנחנו? בבקר אנו יוצאין". ורש"י פירש בשמות י"ד, ה: "ביד רמה, בנכודה נבודה ומפורסמת". / ב. ירמיהו ל"ה, ה. / ג. שמות י"ב, י"ז ועוד. / ד. ע"ד מאמר ח"ל באבות פירק ג משנה י"ד. / ה. משה ואהרן הנזכרים להלן. / ו. משלי א, ט. / ח. עדה"כ דברי דומים ב ל, י"ט. / יא. חולין ל"ג, א. / יג. אמרו ח"ל בשיר השירים רבה ד, י"ב: "שני שדיך אלו משה ואהרן, מה השדים הללו הודה והדרה של אשה כך משה ואהרן הודו והדרו של ישראל. מה השדים הללו נזיה של אשה, כך משה ואהרן נזין של ישראל. מה השדים הללו כבודה ושבה של אשה, כך משה ואהרן כבודן ושבתן של ישראל". / יד. כלשון הירושלמי תענית ד, ה: "אדם שהוא עתיד להנהיג שררה על ששים ריבוא". אלא שדברים אלה נאמרו מפי משה על יהושע. / טו. ע"ד לשון ח"ל בבבא בתרא ס, א: "ראוין הללו שתשרה עליהן שכינה". / טז. ע"ד לשון ח"ל בכרכות ג, ב. / יז-כ. ואמרו ח"ל בכרכות י"ז, א: "אשרי מי שנדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו". / כא. עדה"כ דברים ג ו ועוד.

בעבור שמך הגדול.

קשרת קשרי אהבים בינינו ובין השם הנכבד

ברית עולם לא תשכה.

מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך.

אתה כוננת מישרי' סדרי הנהגה

דברים מערבין בין השם הגדול ובינינו.

עשית תורתך ערוגה של בשמים.

לא הנחת מדה חמורה שלא כתבת עליה

כלם נכוחים למבין.

הלכות דרך ארץ לקיום העולם הזה

מצות שחכמי אומות העולם נוהגין כן מדרך המוסר

והפקחין שבהן עונין אמן אחר ברכתיך.

אשרי העם שככה לו מצות בוראו וזירווי אלהיו

יודע שיש בידו לרצות ולעשות רצון אביו שבשמים.

עין ראתה מעמד הר סיני ותעידנו

שכינה שורה ורוח הקדש

נתנה תורה ונתחדשה הלכה.

יקרה היא מפנינים מדת האמת

שהנצוח נוצח ואימת הלש על גבור.

יקרה היא תורתנו

שאינה צריכה משלים וחידות

ולעשות עליה דמיונים.

אמתה של תורה מטבע קצר

מקרא מועט והלכות מרובות.

א. עדה"כ שמואל א י"ב, כ"ב. / ב. ע"ד לשון ב"ר כ"ט, ד ועוד. דברים כ"ה נ"ה. / ג. ירמיהו ג' ה. / ד. דברי הימים א כ"ט י"ג. / ה. תהלים צ"ט ד. / ו. עדה"כ שיר השירים ד, י"ג ושם ג' ב ולשון חז"ל בכבא בתרא ס"ט א. / ז. משלי ה ט. / ח. בכ"ו כתוב: "העולם הבא". / יא. כלומר המצות השכליות, כנגוד לחוקים. ועי' יומא ס"ה ב ופירש"י לבראשית כ"ג ה. / יב. ע"ד לשון חז"ל בתוספתא תענית א, י. / יג. תהלים קמ"ה ט"ו. / יד. ע"ד לשון חז"ל באבות סרק ה משנה כ. / טו. עדה"כ אויב כ"ט י"א. / טז. שבת כ"ב, ב ועוד. / יז. שם קל"ה, א-ב. / יח. משלי ג ט"ו. / יט. ע"ד לשון ריש לקיש בפסיקתא רבתי מ. שבת ע"ג ב. / כ. ירושלמי ברכות א, ה. / כד. חגיגה סרק א משנה ח.

שמע ישראל ה', אלהינו ה', אחד.
 פסוק זה חותם תכנית
 בו מחנכין את התינוקות
 מתעסקין בהם כדי שילמדו.
 כשהתינוק גדול משמיע לאזנו מה שמוציא בשפתיו
 דבק בבוראו קושר עמו אהבה
 לא ידיחנו מדיח ולא ישמע לקול מלחשים
 שיש לאלוה סבה משתתפת או שיש לו סניפין.
 עמקו מחשבותיך וכלן נעשו פעולות.
 גדול העצה ורב העליליה מחשב
 ופעולותיו לו סדורות
 מצייר בלבו ואין צריך לחתוך בשפתיו.
 מחשבתו תחלת יצירה
 רצונו מעשה נגמר.
 מה רבו מעשיך ה', כלם בחכמה עשית
 הגדלת לעשות עמנו במעשים ופעולות
 ואם אין פעולה אצלנו ועבודה ראויה לשירות
 עלינו לשלם גמול בהודות והלל.
 השיר יתחדש בכל יום וסגנון של תהלה וישתנה למוב.
 יזמך כבוד בכל שם חביב
 מחזיק כל שבח
 כולל כל תהלה.
 ואם ידענו שאין כל דבר משובח שאין שבח מפליג בעליו
 ולא מעולה בברכות שאין תהלה יתרה על ברכותיו

א. דברים ו. ד. / ב. יחזקאל כ"ה י"ב. / ג. ע"ה מאמר חז"ל בילקוט וירא רמו צ"ח. / ד. ע"י סוכה מ"ב, א. /
 ה. ע"ה לשון חז"ל בברכות י"ג, א. / ו. תהלים נ"ה, ה. / ח. בהנהגת הברואה. כלומר שאינו אחד. / ט. תהלים
 צ"ב, ה. / י. וימיהו ל"ב י"ט. / יב. ע"ה לשון חז"ל בברכות ל"א, א. / טו. תהלים ק"ה, כ"ד. / טז. עדה"ב
 שם קכ"א, ג. / יז. כלומר כשאין לנו עבודת בית המקדש. / יח. עדה"ב דברי הוי"מ א כ"ה, ג. / יט. עדה"ב
 אסתר ב. ט. / כ. תהלים ל. י"ג. / כג. ע"ה לשון חז"ל בקידושין מ"ב, ג. בשני מובן. / כד. ע"ה לשון חז"ל
 ביבמות ק"ב, ב וילקוט ברכה רמו תקק"ג. בכ"י בתוב: "מעילה בברכות".

זולת השם לבדך שאתה גורא תהלות

הקיצור תהלה והמוסיף גורע

כי המחשבות הנכבדות לא יכלכלוך

וציורי הלב לא יכילו שבחך

אף כי הספור שהוא אחד מני אלף בעומק המחשבה.

דיו העובד המתעסק בכבוד בוראו

המראה עצמו הומה ומתעורר

עושה יכלתו בוריוזות ובחפץ.

נצא ידי חובתנו מן השבח ורוב ההודאות

עד שלא ישאר עלינו חיוב מצד הפשיעה והיאוש.

מלך השכל השכילנו באמתך

ולמדני שתהא דעתי נוחה

מדברים שאין לי רשות לדבר בהם.

כבוד אלהים הסתר דבר

הוסיף לי ידיעה שיש חכמה המכוסה

ובמופלא ממני גדולים חקרי לב.

אשית עצות בנפשי במה אתרצה אליך.

לאדם מערכי לב ומגן מענה לשון.

אדם סודר בלבו מצייר במחשבה מה שיוציא בשפתיו

ומן השמים מסייעין אותו לומר דברים על הסדר.

יהי רצון מלפניך שיהא שם שמים שגור בפי

ולשוני תהגה צדקך.

ג, שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך.

ברוך אתה ג, אלהינו ואלהי אבותינו

א. שמות מ"ג י"א. / ב. ע"ד מאמר ח"ל בסנהדרין כ"ט. א. / ה. איוב ל"ג כ"ג. / ו-ח. כלומר די לו לאדם שהוא זוכה לעבוד ולכבד את בוראו. / ט-י. כלומר נעשה כל מה שיש ביכולתנו. / יא. עדה"כ דניאל ט' י"ג. / יב. ע"ד לשון ח"ל במגילה מ"ג ב. / יג. ע"ד מאמרים ח"ל בחגיגה י"ג א. / יד. משלי כ"ה ב. / טו. ע"ד משלו י"ל בן סירה בחגיגה י"ג א. שושנים ה' ס"ו. / יז. תהלים י"ג ג. עדה"כ שמואל א כ"ט. ד. / יח. משלי מ"ג א. / יט. ע"ד לשון ח"ל בפסיקתא רבתי כ"ו. ע"ד לשונם ח"ל בברכות כ' ב. / כ. ע"ד לשונם ח"ל בקדלת רבה א' כ"ה. ע"ד לשונם במגילה י"ג ב. / כא. ע"ד לשון ר' הנינא בן דוסא בברכות ל"ה ב. / כב. תהלים ל"ה כ"ה.

אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב
האל הגדול הגבור והנורא אל עליון
גומל חסדים טובים וקונה הכל וזוכר חסדי אבות.
זכרון עולה לפניך בכל יום מזכות אבותינו
ובנימוסין שלך כתוב זכותו של אברהם אבינו
שאיחה כל באי עולם לשמך הגדול
הכריז לבריות מלכות יחידו של עולם
אומר לכל באו ונעשה קילוסין להקדוש ברוך הוא
נחזיק טובה למי שכל הטוב מסור בידו.
כמה לשונות של זכות ראויין שיהיו כותבין עלינו באות ברית קדש
שאתה רואה בנו של אותו צדיק כאלו שחוט לפניך.
ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם
עושה זכותן של אבות סימן לבניהם.
ברוך אתה ה', מגן אברהם.
אתה גבור לעולם ה', מחיה מתים.
מובטחים היו אבות העולם
שאתה עתיד להחזיר נשמה לגוף
וזה עיקר אחד מעיקרי אמונתנו.
ומסורת בידנו מחכמי הקבלה ומן הנביאים
שיחיו העצמות מערמת העפר.
אין אנו תוהים בדבר זה ולא מסופקים עליו
יהיו הבריות נבראות ממקום כפרתן
נוהגין בהכשר נוהגין אחוה אלו לאלו.

ה. בנימוסין כלומר בתורה. / ו. בראשית רבה ל"ב נ. / ז. ע"ד לשון ה"ל במדרש רבה י"ג א. / ח. אמרו ה"ל בירושלמי סוכה ה' ד: "שבעים שיש לפניו כמה קילוסין הביב הוא קילוסין של ישראל יותר מכל". / ט. ע"ד לשינוס ז"ל באבות פרק ב משנה ח. / י. כלשון "אשר קדש ידיו מכטן" וכו' לברית מילה. / יא. אותו צדיק הוא אברהם, ועו' ברכות ט. ב. לשון ב"ר נ"ג י"ד היא: "רבון העולם הו' רואה דמו של איל זה כאילו דמו של יצחק בניו אימוריו כאילו אימוריו דיצחק ברו', ולשון פירש"י בראשית כ"ב, י"ג היא: "הי רצון שתהא זו כאלו הוא עשייה בבניו כאלו בני שחוט, כאלו דמו דרוק". / יג. בראשית רבה מ"ה, י. / יד. עיקר י"ג. / כ. ערה"כ נהמיה ג' ל"ה בכ"י כתוב: "בעצמות". / כב. עומדות היות ככמעשה בראשית. / ר' ברכיה ור' הלכו בשם ר' שמואל ב"ג אמרו: ממקום כפרתו נביא המד"א "מוזבא אדמה תעשה ל" (שמית כג כ"ד). אמר הקב"ה: "הרי אני בורא איתו ממקום כפרתו והלואי יעמוד" בראשית רבה י"ד ט.

ישב עולם לפני אלהים
 עולם שאין בו דאגה ולא מדת יסורין
 לא חטא ולא הרהורי עון
 לא לשון הרע ולא חלוק לב.
 תשלח רוחך יבראון
 יעשה אותו הדור דור הדור
 דור משובח דור שכלו זכאי.
 ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם
 מלבין עונותיהם של ישראל.
 ברוך אתה השם מחיה המתים.
 אתה קדוש ושמך קדוש
 וקדושים בכל יום יהללוך סלה.
 בית דין של מעלה אומרים מקודש מקודש.
 מקדשי את השם בכל כנויו
 ומכוונין את לבם כנגד בית קדשי הקדשים.
 מעלין את הכונה עד אין סוף.
 אווזין במחשבה מה שלא נאחו בראות.
 יודעין כמה מעלות בקדש.
 כובשין פניהם ומשתחוין אל מול פני הקדש.
 ברוך אתה ה', האל הקדוש.
 כתר יתנו לך מלאכים המוני מעלה
 צדיק יסוד עולם יסודתו בהררי קדש
 מוכתר בכתרי תהלות
 צדיקים בכך יכתירו.
 אשרי העם שככה לו

א. תהלים ס"א. ה. ככ"ו כתוב: "אלים". ד. עדי"כ הושע י. ב. ה. תהלים קמ"ה. ל. ו. דור הדור לנעיל. /
 ז. סנהדרין צ"ח. א. / ט. ע"ד לשון חז"ל בספרי דברים כ"ח. / יג. ע"י עמ' ו בהערה לשורה יג. / יד. ע"י
 סוטה פ"ק ז משנה ו. / טו. תוספתא ברכות ג. ט"ז. / טז. כנוי שגור בח"ן. / יז. ע"ד לשון חז"ל בסנהדרין
 י"ט ב ועוד. / כא. גם בסדר ר' עמרם נאון נמצאת קדושת "כתרי" לחז"ל. / כב. משלי י. כ"ד. תהלים
 ס"א. א. / כד. עדי"כ תהלים קמ"ב. ח. / כה. שם קמ"ד. ט"ז.

שהן קודמין להקדיש את קדוש יעקב
 ואת אלהי ישראל יעריצו.
 ממליכין מלכו של עולם.
 אומרי' ברוך הוא ומבורך יוצר הכל
 שכל מעשיו מתברכין ממנו.
 משלשין קדושה במסורת חכמה
 עונים באימה ואומרים ביראה
 קדוש קדוש קדוש ה', צבאות
 מלא כל הארץ כבודו.
 כבודו מלא עולם הוא מלך הכבוד
 יקר מחכמה ומכבוד.
 ברא עולמות לכבודו
 ובהיכלו כלו אומר כבוד
 ברוך כבוד ה', ממקומו.
 אתה חונן לאדם דעת
 חנני מאתך דעה ובינה והשכל.
 לא שכל מזיק את הרבים
 מרבה חבלות בבני אדם
 תורת חכם מקור חיים חנני
 שכל טוב להיטיב לטובים ולישרים בלבותם.
 רוח השם תניחני
 להבין המדות שהם טגלה ליישובו של עולם
 ולעשות יראת שמים כתר לראשי.
 ראשית דעת יראת ה'
 ממנה יעשה האדם חסיד במטמוניות

ה

י

טו

כ

כה

א-ב. עדה"כ ישעיהו כ"ט. כ"ג. / ד. ידמיהו י. מ"ג. נ"א. י"ט. / ו. ע"ד לשון נוסח ספרד של הקדושה. /
 ז. ע"ד לשון "תתברך צורנו מלכנו" בתפלת שהרית. / ה-ט. ישעיהו ו. נ. / י. תהלים כ"ה. ז. / יא. קהלת
 י. א. / יב. תהלים כ"ט. ט. / יד. יהוקאל נ. י"ב. / יט. משלי י"ג. י"ד ועדה"כ תהלים קי"א. כ"ט. / כ. תהלים
 קי"א. י. עדה"כ שם קכ"ה. ד. / כא. עדה"כ ישעיהו ס"ג. י"ד. / כג. ואמרו במגילה מ"ג. ב: "עתיד הקב"ה
 לדוות עטרה בראש כל צדיק וצדיק". / כד. עדה"כ משלי א. ז ותהלים קי"א. י.

ירא שמים בינו לבין עצמו.
 הגדר שאינו נפרץ לעולם
 מחיצה של ברזל בין האדם ובין החטא
 מי שיראת הטאו קודמת לחכמתו.
 תנתן לי בשאלתי
 המדה שהיא גוים זהב למנהגים
 תבלין בכל מדה משובחת.
 תן פחדך עלי
 אתבונן ואפחד ממך.
 אראה מפחד לבבי הפנים שרואין ואינן נראין
 תמונה לנגד עיני
 ציור כבוד בציור המחשבה.
 אלבש חרדות מן העומד לנגדי
 מצאתי את לבבי נאמן לפניך
 ראיתי לשון של זהורית מלבין
 נתזה הזאה על פי
 להבדיל בין קדש לחול ובין טמא לטהור.
 נעזרתי משכלי לגנות המעשי הרעים.
 אם אין עזרתי בי לעשות עצמי סלת נקיה
 תהי ירך לעזרני.
 כמה מכוערת הישיבה עם הדומה לכיעור.
 אבות הטמאות מחשבות רעות ורהורני עבירה.

א. בעין לשון "לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר" בתפלת השהה. / ב. נדר הוא בספרות התלמודית
 לשון זכר, כמו "וגדר שנפרץ" בכלאים פרק ד משנה ד. / ג. ע"ד לשון חז"ל בסוטה ל"ט א. / ד. אבות פרק
 ג משנה טו. / ה. עדה"כ אסתר ה. ג. בכ"י כתוב: "ניתן". / ו. משלי י"א. כ"ב. / ז. עדה"כ דברי הימים א
 י"ד ט"ו. וכן הוא לשון תפלת ר' יוחנן בן נורי לריה ויוהב"ם. ע"ד דאויודאן אות ומס' 122. / ח. עדה"כ איוב
 כ"ג ט"ו. / י. עדה"כ דברים כ"ה ט"ו ועדה"כ שמות ל"ג. כ"ג ולשון חז"ל בחגיגה ה. ב. / יא. איוב ה. ט"ו. /
 יב. עדה"כ יהוקאל כ"ה ט"ו. עדה"כ דניאל ה. ט"ו. / יג. עדה"כ נחמיה ט. ח. / טו. ע"ד לשון ירושלמי יומא
 ה. ג. / טז. ע"ד לשון חז"ל בקידושין כ"ה א. / יז. עדה"כ ויקרא י. י. / יח. איוב ה. י"ג. ע"ד מאמר חז"ל
 בקידושין ס"ג ב. / כ. תהלים קי"ט קע"ג. בכ"י כתוב: "תהא". / כא. ע"ד מאמרם בתוספתא יבמות ה. ג.
 בכ"י כתוב: "השיבה". / כב. ב"ספר החינוך המיוחס לר' אהרן הלוי מבדצלונגה ויניציאה רפ"ג מצוה שפ"ג
 כתוב: "המחשבות הרעות אבות הטמאות". ואמר חז"ל ביומא כ"ג א: "הרהורי עבירה קשו מעבירה".

כשהמחשבה עכורה הכל עכור.
 עשה אותי בריה חדשה
 חדש בקרבי טבעים מתודשים ליראת שמים
 הט לבי אל עדותיך ומשפטיך יעזרוני
 לעבדך נכסף.
 כפועל מתאוה לפעולה
 תהא עבודתי מעלת חן לפני
 עד שלא אזכר הגמול
 ולא אשניח על שכר.
 מה נעמו עבודות שהן חופש לעושיהן
 העובד חפשי והנרצע בן חורין.
 יבואוני רחמיך לסגל מצות
 שמח ומשמח זוכה ומזכה אתרים עמי.
 מתעטר בקטנה שבהן
 עושה אותה כמין קמיע.
 מעריך המצוה והזירו מערך המצוה עליהן
 וחומר ההתראה לפי גדולת המזהיר.
 קלה שבקלות ראויה שתהא חמורה אצלנו.
 הרבה קמיעין תלוין בה לשלם שכר לעושיין לשמה
 וכמה דבקי מיתה למי שנוהגין בהן קלות ראש.
 אשרי מי שמלכו של עולם משניח עליו
 לקבוע לו מנהגים.

ה

י

טו

כ

ב. בכ"י כתוב: "ברית". ג. תהלים נ"א. י"ב. ד. שם קי"ט. ל"ו. שם שם קע"ה. / ה. כלומר החושק לעבדך, והוא ערה"כ שם פ"ה. ג. / ז. ע"ד לשון ר' שמואל בר נחמני בעירובין נ"ד. ב. / ח-ט. ע"ד מאמר חז"ל באבות פרק א משנה ג. / י. בכ"י כתוב: "לעשותיהן". / יא. כעין דברי חז"ל בפרק קנין תורה משנה ב. / יב. תהלים קי"ט. ע"ה. ע"ד לשון בראשית רבה ט. ו: "מסגלין מצות" ועוד. / יג. ע"ד לשונם ד"ל באבות פרק ה משנה י"ח ויומא פ"ג. א. / יד. בקטנה שבהן, כלומר שבמצות. / טז. מערך, כלומר ע"פ ערך. / יז. כעין דברי רבי באבות פרק ב משנה א. וכתוב ב"שערי תשובה" לר' יונה גירונדי, קראקא שמי"א. שער ראשון עיקר י"ג: "להיות העבדות הקלות המורות כענין [של האדם] לשלשה פנים, האחד, כי אין לו להביט לקטנות העבירה, אבל יביט לנהלת מי שהזויר עליה". / יט. ברכות י"ג. א. / כ. ע"ד לשון חז"ל בשבת ל"ב, א ובתוספתא שבת ב. י. כעין לשון חז"ל בנדרים פרק ב משנה ד. בכ"י כתוב: "לפי שנהגין עליו בהן".

מלך גדול גזר עלי לטובתי נתכוון
 לא לעצמו הוא דורש.
 זמירות יהיו לי חקך
 חקים שקבעת שלא נודעו מה טיבם אצל בני אדם.
 יהי לבי תמים
 שיש להם עיקר והם הם גופי תורה.
 אתה יסדתם לקבל עליהם שכר.
 יאמנו דברים שיש שמחה לפניך בקיום מצוה
 ועל ספרך כלם יכתבו
 דורשי רשומות העושים חזוק לדבריהם כשל תורה.
 ואתה אל קנוא ונוקם
 לעוברים עבירה בסתר
 להפרע מהן בגלוי
 דן ונפרע בעונש שני עולמות.
 אלהי צורי מצותך תחכמי
 לתעב עברות שנפשו של אדם מתאוה להם ומחמדתן.
 שימה נא ערבני עמך
 תזכירני עונשין של תורה
 ומתן שכרן של מצות לעתיד לבא
 יהיו נגד עיני תמיד
 שלא אסית דעתי מהן.
 דברים הללו סמוכות לתורה

ב. כעין לשון "לכבוד עצמו הוא דורש" בקידושין ל"א. א. ג. עדה"כ תהלים קי"ט, נ"ד. / ד. ע"ד לשון
 ה"ל בילקוש שופטים רמז מ"ב. ה. תהלים קי"ט. פ. ו. ע"ד לשון ה"ל בהניגה פרק א משנה ח. / ו. תהלים
 פ"ט י"ב. / ח. שנינו ביבמות ס"ד. א: "שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים" ובשמות רבה כ"א. ה:
 "שהיה הקב"ה מתאוה לתפלתן". ועוד אמרו ח"ל: "איוו היא עבודה שהיא בלב? הוי אומר זו תפלה" תענית
 ב. א. ורש"י כתב בזכרון מ"ג ב ב"ה "הנחת רוח": "נחת רוח לפני הקב"ה שאמר ונעשה רצונו". ועי'
 בפירוש" בויקרא א. ט. ועוד שנינו בפרק קנין תורה משנה א: "כל העוסק בתורה לשמה . . . משמת את
 המקום". / ט. תהלים קל"ט ט"ז. / י. ברכות כ"ד. א. ועי' רש"י שם ועוד. לשון ח"ל בכתובות פ"ג. ב:
 "ההבנים עשו היוזק לדבריהם יותר משל תורה". / יא. נחום א. ב. / יב-יג. ור' מאיר אומר בסוטה ג. א: "אדם
 עובר עבירה בסתר והקב"ה מכריז עליו בגלוי". ובאבות פרק ד משנה ד שנינו: "כל המחלל שם שמים
 בסתר, נפרעים ממנו בגלוי". / טו. שמואל ב כ"ב. ג. עדה"כ תהלים קי"ט, צ"ח. / יז. איוב י"ג. ג. / יט. אבות
 פרק ב משנה ט"ז. / כ. עדה"כ תהלים קי"ט ט"ז. / כב. כלומר משען. ועי' שבת פרק ו משנה ח.

עמודים גדולים לקיום המצות.
 כל תשוקתו של אדם בעולם הבא
 התוחלת הגדולה לעולם הנשמות.
 הרב כבסני מעוני בשביל שאזכה לאותו עונג
 לאותן ימים של שמחה. ה
 קדשני במצותיך לראות את עצמי קדש מקדש
 עד שיהא בעיני מעט מן הכיעור
 מטמא טומאה חמורה.
 לזאת יחרד לבי
 שלא יגיע לידי שמץ ממיני הנבלות י
 ולא יצא מתחת ידי דבר שאינו מתוקן.
 הנבהות במקומה סגולה
 הנכבד בעיניו והמחשב עצמו
 שנבה לבו בדרכי השם
 יודע להזהר ולהתנהג בקדושה. טו
 בעצתך תנחני ואחר כבוד תקחני
 להוסיף על הצווי מנהגים הגונים ומדות של שבח
 שיתאהב שמך על ידי
 שיהו הבריות אומרות ברוך שזה לימד.
 ברוך אתה השם חונן הרעת. כ
 סלח לנו אבינו כי חטאנו
 מחול לנו מלכנו כי פשענו.
 ממה כלפי חסד לפי גדולתך גדולת מדותיך.
 אין לפניך כעס גובר
 ולא סבה נורמת חמה עזה. כה

ד. תהלים נ"א ד. / ו. ע"ד לשון התפלה של שבת. והמקור הוא במדבר מ"ה מ. / ח. ראש השנה מ"ה ב. /
 ט. איוב ל"ה א. / יא. ע"ד לשון חז"ל בספרים ט. א. / יב. בכ"ז כתוב: „במקומו“ / יג. עדה"ב ישעיהו מ"ג ד. /
 יד. עדה"ב דברי הימים ב' יז. / טו. כל הענין הזה הוא ע"ס מאמר ד' שמעון באבות פ"ק ב משנה י"ג.
 ומפ"ש הרמב"ם שם: „כשיחשוב אדם עצמו חסר ופחות, לא יגדול בעיניו חסרון שיעשה“ / טז. תהלים
 ע"ג כ"ד. / יז. ע"ד לשון חז"ל ביומא מ"ה א. / כג. ראש השנה י"ז א. / כה. משלי כ"א י"ד.

מושל על האף וברוגז רחם תזכור
 תמים דעים לא תאות אליך אכזריות המחילה.
 אתה אל ארך אפים
 מתוך שמחה תדינני
 בשעה שדעתך מתבשמת על הבריות
 תוציא לאור משפטנו
 והוכן בחסד כסא ללמד זכות
 ולפתוח בהצלה תחלה.
 יודע עונות לב יהיו עונותיו סדורין לימחל מי שלבו רזה עליו
 נכוח מכשלונות שהגיעו לידו
 דואג מן הפורענות
 בוכה כנגד מקל ורצועה
 מתעב בלבו דברים שנכשל בהם
 תוהא עליהן ומתחרט.
 ומי שכונתו רצויה ומעשיו צריכין ריצוי
 יסיעוהו מן השמים
 שיצאו המעשים מכונין אל הכונה
 ושיעשו המחשבות פעולות כיוצא בהן
 עד שיהו החפץ והפועל
 קשורין זה בזה כשלהבת קשורה בגחלת.
 הבוטח אליך במחון אמתי
 שיהו תחנוניו נפרטין לפניך
 מפני שכונתו זכה

א. הבקוק ג. ב. / ב. איוב ל"ה ט"ז. ר"ל איך אכזר שאינו רוצה למחול. / ג. שמות ל"ד ו. / ד. בכ"י
 כתוב: "מתבשם". / ו. עדה"כ תהלים ל"ה ו. וצפניה ג. ד. ובפיוט "היום דרת עולם" נאמר: "ותוציא כאור
 משפטנו". / ז. ישעיהו ט"ז. ד. ע"ד לשון חז"ל בשבת ל"ב. א ועוד. / ח. ע"ד לשונם ז"ל במכות י. א /
 ט. עדה"כ איכה ד. י"ז ועוד. / יא. ע"ד מאמר חז"ל באבות פרק א משנה ז. יב. ע"ד לשון חז"ל בסנהדרין
 ז. ב: "ואצרה את שופטיכם בעת דדוא (דברים א ט"ז). אמר ר' יוחנן: כנגד מקל ורצועה". / יד. ע"ד לשון
 גוסס התרת נדבים. / ט. ע"ד לשון "מורה נבוכים" בתרומו של ר"י אלהריו ב. י"ט: "דע כי כל פועל
 בעל הפ"ץ". / כ. ע"ד לשון ספר יצירה פרק א משנה ז: "עשר ספירות בלימה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן
 בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סוסר". / כג. בכ"י כתוב:
 "שכונתי".

ואתה תשמע מן השמי'.
 מפני שהרהורי הלב נקיים
 הכנס לו לפניך משורת הדין
 עשה את שאינו זוכה כזוכה.
 ברוך אתה יי, חנון המרבה לסלוח. ה
 ברוך עלינו יי, אלהינו את השנה הזאת הבאה עלינו וכו'.
 הברכות כשהן מתנות שמים
 לא תכנס בהן מארה
 לא יחדל הטוב
 ולא ימצא בו חסרון. ו
 הקומץ משיביע והמעט מספיק.
 ברכתך ברכה שאינה פוסקת.
 אלהי עושי עשיתני דונמא דומה לצורת השכל
 בריות שכליות בצלם וברמות.
 כמה נאה צורה זו אצל הבורא ז
 כמה משובחת אצל היחיד.
 מושל בגבורתו של עולם
 חגנו פרנסתנו בנקיות
 ומזונותינו שלא בצער.
 ספק צרכנו מאוצר שאין בו מהומה. ח
 ברכנו בברכה מעולה שבברכות
 שיהא כל אחד ואחד ממנו שמח בחלקו
 משיביע עצמו במה שתרחם עליו מן המחיה
 מסתפק בשמחה בצרכו המספיק.
 והסר כעס מלבנו ט

א. דברי הימים ב ה. כ"ג. בכ"י כתוב: "את השמים". / ג. ע"ד לשון חז"ל בברכות ה. א. / ח. כעין לשון
 "תבא מאירה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו" בברכות כ. ב. בכ"י כתוב: "בדם". / יא. ע"ד לשון חז"ל
 בברכות ג. ב. / יג. עדי"כ איוב ל"ה. י. בכ"י כתוב: "דומין". / טז. כלומר יחידו של עולם. / יז. עדי"כ
 תהלים ס"ג. ז. / יח. ע"ד לשון חז"ל בספרא קדושים ב. ד. / כ. ע"ד לשון "אלו ספק צרכנו" בהגדה של
 ספח. / כד. מסתפק במה שיש לו כמאמר חז"ל באבות פרק ד משנה א. / כא. עדי"כ קהלת י"א.

דאגת הלב אל המותרות
 והאנחה לממון שאינו שלנו.
 למחול הגמנע ממנו
 שאין לנו זכות בו.
 אין הזכיה כי אם מן השם לברו.
 החריצות פעמים כשלון
 והחכמה לא תעזו לחכם.
 העזר אשר לא יכשילהו מכשול ולא יכשל בפח
 הסמוך עליך והנעזר בשמך.
 עזרנו אלהי ישענו
 שיצאו הפעולות לטובתנו מברך ההצלחה
 ויהיו המעשים נשמעים אלינו
 מצד חפצך הנדרש לכל חפצים.
 נשליך עליך הבטחון
 עם השתדלות במלאכה ובקסם
 גמורים בדעתנו שאתה הוא הגורם.
 מידך הכל רצונך עיקר ומעשה ידינו טפלה.
 ימצא לנו הטוב ממקום היאוש
 ותבא הזכות לידינו
 מדרך שאין אנו מצפים לראותו ממנו.
 אל שדי מי שיש בו די לעולם
 תן לנו זריזות לטובתנו
 זריזות שאין בה חטא ומעילה.

א. ואמר ר' יונה בפירושו לאבות פרק ב משנה ז: "והדאנה היא כלות הלב". נ. כלומר לתור. והוא ע"ד לשון חז"ל בכתובות פ"ג א וכדומה. / ז. עדה"כ קהלת ז י"ט. / י. תהלים ע"ט, ט. / יא. בכ"י כתוב: "הפעולות הפועל". שיצאו... מברך, כלומר שניגודו. ואפשר ש"ברך" הוא שם זכר נגוד מפרקה או מפרקה. / יג. עדה"כ תהלים ק"א. ב. / יד. עדה"כ שם נ"ה כ"ג. / טו. כלומר שלמים בדעתינו. נמורים... נורם, לנעיל. / יז. עדה"כ דברי הימים א כ"ט מ"ז. ע"ד לשון חז"ל בברכות ל"ה א. / כא. כעין מאמר חז"ל בחגיגה י"ב, א: "אני הוא שאמרתי לעולם די" וכן פירש רש"י בבראשית מ"ג י"ד: "ומדרשו מי שאמר לעולם די, יאמר די לצרותי". / כב. בכ"י כתוב: "לטובתם". / כג. בכ"י כתוב: "בו".

שקץ בעינינו הדברים המכוערים
 האונאה והגזל ומיני התרמית.
 זמן לנו עסקים שאין בהם דופי.
 יהיו נכסינו מצליחי ומלאכתנו מתברכת
 השכר ממציא עצמו ריוח המתקיים בידנו
 לעשות ממנו חפצי שמים
 ולבריות נחת רוח שלימה.
 תהא שנה זו כשנים כתקנן
 שנת שובע שנת רצון
 שנת בריאות בקיום הרגשות
 בלא ימים של צער
 אף לא ייסורין של אהבה
 לא חרדים מדבר
 ולא חולמים מה שאיפשר לבא מן הגזק
 אבל בטוחים מן השלוה ומרוב השלום
 מבטיחים עצמנו עד שלא יבאו מופתי הבטחון
 מתבשרים טרם הבשורה והישע
 מיחלים בכל יום חדשות לטובה.
 תשכון ביננו אחוה ושלום
 שיהו הקטנים נשמעים לגדולים
 יכיר השפל מקומו והסכלים ערך עצמן.
 ותחלק גדולה וכבוד לצנועים המושכים ידיהם ממנה
 ותתננו לתן לחסד ולרחמים בעיני אומות העולם
 לרחם עלינו מצד חיוב וחמלה.
 ומברכתך יבורך בית עבדך ומבורך לעולם.

ה

ו

ז

ח

ט

ט. בעין לשון התפלה בסוף סדר העבודה של יום הכפורים. / יט. ע"ד לשון ח"ל בברכות י"ב. א. / כ. ע"ד
 מאמרם ד"ל בראש השנה כ"ה. ב. / כא. ע"ד לשון ח"ל באבות פרק קנין תורה משנה ו. / כב. כלומר מן
 הגדולה. והלשון היא ע"ד לשון ר' ברכיה בשיר השירים רבה ד. א ועוד. / כג. עדה"כ דניאל א. ט. /
 כה. עדה"כ שמואל ב. ו. כ"ט ודברי הימים א י"ג כ"ו.

ברוך אתה ה', מברך השנים.

תקע בשופר גדול לחירותנו

נובלת תוחלתנו.

הטפל על התקוה מנוחות שאננות ומשכנות מבטחים.

ה

אין זה חלף עבודתנו

לא תצא ידי חובתך עמנו מן הגמול הטוב

לרוב השלוח והשלום.

התשובה הגדולה שאנו מצפים לראות

והחשק הנמרץ להגיע לימות המשיח

י

בשביל שתוסיף מהרה וקדושה בישראל.

תחדש ימינו כקדם לכבוד ולגדולה

בדברים שאנו מכתירין בהם ועושין אותם כתר לראשנו.

וענינים מעידין על עצמן שהם מצד הבורא

ומחלק כבודו לא הגיע לאותו כבוד זולתנו.

טו

עין לא ראתה לאומה אחרת הדר כיוצא בו

כבוד שאינו נכלל בערך

ומחיר לא נערך במיני הסגולות.

נביאים שואבים רוח הקדש והפלאי מתחדש.

עדות היא לכל באי עולם

כ

שיש דעה בעליון ועלינו תמידית השגחה.

עם זה אנחנו יתרים על כל אומה ולשון

ומזה רואין אותנו בעין ההדרור עם הקנאה הגדולה.

היא שעמדה לאבותינו ולנו

טענת ניצוח גדול לעומדים כנגדנו

ג. כלומר החרות שהיא ענף אחד מענף תקותנו. / ד. עדה"כ ישעיהו ל"ב, י"ח. / יא. עדה"כ איכה ה' כ"א. / טו. ישעיהו ס"ד, ג. / יח. ע"ד לשון חז"ל בירושלמי סוכה ה' א. / יט. ע"ד לשון חז"ל בשבת כ"ב, ב ועוד. וכעין זה אתה מוצא ב"אתה הוא ה' אלהינו בשמים ובארץ" בתפלת השחר. / כ. תהלים ע"ג, י"א. / כא. עם זה כלומר על ידי זה. ואמרו באבות ספק ג' משנה י"ד: "הבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים למקום". / כג. ע"ד לשון הגדה של פסח.

ושהן נכוין בדבר זה מושיען של ישראל.
 אין אנו צריכין חזוק מן האותות והמופתים
 לרוב תוחלתנו בדבר כל חזון
 אבל לא יזיקו חזוקי המופת ויועילו
 למי שאין לו שלמות כונה.
 הט שמיד ותרד גע בהרים ויעשנו
 תן לנו מעט מופת
 ילבשו בשת המגדילים עלינו.
 אתה הסבות את לבם אחורנית
 המלת בריחים ביננו וביניהם.
 נעשינו זרים זה מזה מצד תורתך
 זרות שלא תניח לנו צד קרוב
 בדלות והרחקה הגורמים קנאה וחלוק לב.
 הכנסת את השנאה ואתה תעמוד מנגד
 ובכל זאת אנחנו כורתים אמנה.
 עשינו דמינו שחוק על יחוד שמך הגדול
 אין לך שעה ביום שאין בה עקידה לפניך.
 החלש יאמר גבור אני
 להתקדש על קדשת שם אביו שבשמים.
 האב המרחם מסרת את בניך ביד רחמי אכזרי
 עיננו תלויות לחמלת חמת המציק
 מה שתרחם האכזריות.
 זריתנו בגוים ואין לנו קביעות שלוה.
 מי המתין בשלותו ומי האריך ימים

א. בכ"ו כתוב: "לדבר". מושיען של ישראל נקרא משה רבינו ע"ו סומה י"ב, ב. והוא גם כניו של
 המשיח. / ב. כתב הרמב"ם בהלכות יסודי התורה פרק ה. א: "שהמאמין על פי דאותות יש בלבבו
 דופי". / ג. תהלים קמ"ד, ד. בכ"ו כתוב: "שמים". / ז. עדה"כ שמות ה. ט. / ח. עדה"כ תהלים ל"ה, כ"ג. /
 ט. מלכים א י"ה ל"ז. / יב. בכ"ו: "הניח". / יד. עדה"כ עבדיה י"א. / טז. נהמיה י. א. / יז. כלומר שלא ימות
 אדם על קדוש השם. / יח. יואל ה. י. כ. עדה"כ משלי י"ב, י. כא. לשון סוף הפיוט "אזכרה אלהים ואדמיה"
 לר' איתי (דאיווראן מס' 2275). ישעיהו נ"א, י"ג. / כג. עדה"כ תהלים מ"ד, י"ב. / כד. כלומר התמיד.

בלא חרדות רבות מפני המקרים

או מפני הדאגה מהם.

אבל העובד מאהבה ומיראה

סובל הרבה מן הסבות

לא ירגיש בתחלואי תוחלת ממושכה

ולא יספור ירחי מכאוביו.

היו בעיננו כימים אחדים

רוב השנים וארך הזמן.

רפואות תעלה לתחלואי השעבוד

אמונה שיש בלבנו מן הישע שאין בו חשש מניעות.

מי יעכב על ירך ומי יאמר לך מה תעשה

מושיע ורב שהעזר ממנו.

פעלך בקרב שנים חייהו בקרב שנים תודיע

שיש לנו ברית אחוה ושלוש.

השיבנו ה', אליך ונשובה

חדש ימינו כקדם.

ברוך אתה ה'

הנודר בשמו לקבץ גליות

ולהשיב שכינה לבית עולמים.

למשומדים אל תהי תקוה

וכל המינין כרנע יאברו

וכל מי שהפסול בהם

שיש בלבם הרהורי מעט אמנה

והבוגדים ריקם חשודי האונאה והתרמית

צבועים הדומים לפרושים

א. שכבר באו / נ. ע"ד מאמר חז"ל בירושלמי סוטה דה. / ה. משלי י"ג י"ב. תחלואי תוחלת, לנעיל. /
ו. עדה"כ איוב ג. / ז. עדה"כ בראשית כ"ט. כ. / ט. ירמיהו ל. י"ג. / יא. עדה"כ קהלת ה. ד. / יב. ישעיהו
י"ט. כ. / יג. חבקוק ג.ב. / טו-טז. איכה ה. כ"א. בכ"ו: "חדש עלינו כקדם". / יח-יט. עי' ברבות ל"ב. א
ועוד. / כ. בכ"ו כתוב: "שדמוסל". / כג. כעין "מקטני אמנה" בסוטה מ"ה. כ. / כד. תהלים כ"ה. ג. /
כה. סוטה כ"ב. ב.

ה

ו

טו

כ

כה

הנושכים בשניהם וקראו שלום להם
 חזקת אבות מן הנבלה ומן הזדון
 שמחים בכל פורענות מזולתם
 ותקלת אחרים הנאה להם
 תבא כל רעתם לפניך.
 לעונשים גדולים בעולם הזה
 תקדים להם מפורענות העולם הבא.
 תתקשט עליהם מדת הדין של מעלה
 להביא עליהם מיני פורענות בעולם הזה.
 תחת שואה יתגלגלו.
 הרבה קטיגורין יעמדו להם.
 לא תהא שעה פנויה לנחת רוח.
 תן להם מה תתן
 זקוני' של דופי וימים של צער.
 יעשו חולין אצל בני אדם.
 תכניס את השנאה ביניהם ובין הבריות
 שנאה שתעשה להם רושם.
 אל תמשוך עליהם שנים רבות.
 ישמח צדיק כי יראה נקם
 פעמיו ירחץ בדם הרשע.
 יצא מן העולם בחרוש מקרים
 במיתה מנוולת
 בפרסום עבירה
 בעידי דבר מכוער.
 ירדו ערירים אל ארץ תחתית

ה

ו

ז

ח

ט

א. מיכה ג. ה. / ז. מזולתם, כלומר אשר באה לאנשים וזולתם. / ה. איכה א. כ"ב. / ה. וכתוב בכראשית רבה
 כ"ה. א: "הקשיון לפורענות". / י. עדה"כ איוב ל. י"ד. / יג. עדה"כ הושע ט. י"ד. / טו. ע"ד לשון ירושלמי
 שביעית א. ו. ותרנום יונתן [ירושלמי] לכראשית מ"ב. ז. / יז. ע"ד לשון רש"י בכראשית כ"ה. י. / יח.
 עדה"כ נחמה ט. ל. / יט-כ. עדה"כ תהלים נ"ה. י"א. / כא. כלומר הרשע. / כד. ע"ד לשון הו"ל בפסחים
 מ"ט. א. / כה. עדה"כ יהוקאל ל"ב. כ"ד.

מנוערין מן המצות.

תסיח דעתם מן התשובה

תשכח מהם לשון חרטה וודוי דברים.

על ספרך כלם יכתבו

עבירות שבידם רשום על מצחם

הרהורי עון ומעשים רעים.

יוליכו חרפתם ליום הדין

יעמדו למשפט מצויינין בעבירה.

כל רואיהם יכירום

כי הם זרע מאנו ה'.

ויטש את דור עברתו.

על אלו נאמר שם רשעים ירקב.

יחנק בגרונו המספר מהם לשבח

והמוכיר אותם לטובה דם יחשב לאיש ההוא.

הירא את דבר ה'.

מי שיש בו יראת שמים

יעשה עליהם כרוז לספר בגנותם

ישליך עליהם שקוצים.

ישלח במ חרון אפו

כדי שלא תהא נחת רוח

לאותן תולדות של מארה

כי בנים זרים ילדו.

ילבשו בשת וכלמה הבאים אחריהם

יהיו נכוין ממה שהבריות אומרות.

ברוך אתה ה'.

א. חנינה יידי. א. ד. תהלים קל"ט. ט"ו. / ז. ערה"כ שמואל ב י"ג י"ג. ח. יחזקאל מ"ה ב"ה. כפ"י כתוב:
 "מצויינין". / ט. י. ערה"כ ישעיהו ס"א. ט. יא. ירמיהו ג' כ"ט. יב. משלי ג' ז. יג. סוכה נ"ג. ב. יד. ערה"כ
 נהמיה ה' י"ט ועוד. ויקרא י"ג ד. / טו. שמות ט. כ. יח. ערה"כ נחום ג' ג. יט. ערה"כ איוב כ' כ"ג. /
 ככ. הושע ה' ז. בנ. תהלים ל"ה. כ"ו.

מקדים פורענות לרשעים בעולם הזה.

על הצדיקים ועל החסידים

ועל גירי הצדק ועל כל מי שבו מין ברכה להתאהב עם הבריות

ישמח בתקנת חביריו ויש לאחרים חלק בשוכתו

וכל הכשר להצניע שרוח חכמים נוחה הימנו

בני אדם של ישוב שאין להם עם הבריות קביעות שנאה

על אלה תתחסד מדת הרין

לזמן להם מזונותם דרך כבודם.

לאלה תחלק טובה גנוזה

והטוב הסמוי מן העין.

תכין אמונתך בהם

לפתוח להם אוצרות מאושרים

שאינן חסרים לעולם.

הן לצדק ימלך מלך

צדק מדותיך בעולם הזה

תן ליראיך גם להתנוסס

עשה אותם סגלה שיהיו נוהגין בהם קדש

יעשו דוגמא של מעלה לקדושה עולמית.

יהיו רחמיך דרושים לכל הפציהם

לחפץ שהוא תכלית כל הפצים

להעמיד להם תולדות

ושיהיו יולדין ולא קוברין

זרעם נכון לפניהם עמם וצאצאיהם לעיניהם

א. ברכה זאת היא נגד דברי חז"ל האומרים כי הקב"ה מקדים לשלם טובה לרשעים בעוה"ז. וכן שנינו בבראשית רבה ס"ה. ה: "הוא למדנו שהקב"ה משהה לצדיקים ומקדים לרשעים". ואפשר שהכוונה כאן לרשעים נמורים שנפרעים מהם בעולם הזה ועי' ירושלמי פאה א. א. נ. שבו בכ"י כתוב: "שהוא". ה. שבת פרק ז משנה ג. שביעית פרק י משנה ט. / ו. ב"ר ל"ה ד. / ז. בלשון כעין זאת השתמש הרמב"ם ב"אגרת תימן" וכתב: "בחסדו של בורא וטובו שהתחסד אלינו". ח. לזמן . . . מונותם. לנע"ל. / ט. ע"ד מאמר חז"ל בחגיגה י"ב. כ. / י. ע"ד לשון חז"ל בכבא מציעא מ"ב. א. / יא. תהלים פ"ט. נ. / יב. עדה"כ דברים כ"ה י"ב. / יד. ישעיהו ל"ב. א. / טו. עדה"כ תהלים ט. ו. / יט. שם קי"א. ב. / כ. קיום העולם כדכתיב "לא תהו בראה לשבת יצדה" בישעיהו מ"ה. י"ה. / כב. כעין דברי חז"ל "תוליד בנים ולא ימותו" במועד קטן ט. ב. / כג. איוב כ"א. ח.

ושיהיו תולדותיהם זוכים בחייהם
לכבוד ולגדולה וליראת חטא.

יראת ה', תוסיף ימים

ירבו חיים בלא צער ובלא ייסורין

יהיו נגעי בני אדם בדלין מהם.

החפץ בתשובתן של בריות

משוך חסדך ליודעיד

שלות הצנועים ושעה המשחקת להם

פתחון פה למחזיקים בכך

אות ומופת שיש לך השנחה עליהם בעין חמלה.

הכשר ביותר מכשיר עצמו

והצנוע מוסיף צניעות

והמכעיסים לפניך פוסקין מלהכעיס

ונעשין אגודות אגודות

להכנס תחת כנפי השכינה

מקבלין דברי חברות

על ידי שאתה נגלה על עושי רצונך

ומראה להם סימני רצון

ומתוך שיוודעין שאין אתה משהה שכרן.

הפלה חסדיך מושיע חוסים

הגדיל לעשות עם המיחלים חסד של אמת

ותן להם אחרית ותקוה.

יצאו מן העולם הזה מתוך שמחה

ג. משלי י' כ"ז. ד. עדה"כ שם ה' י' / ה. ע"ד מאמר חז"ל בברכות ה' א' / ו. עדה"כ יחזקאל י"ה, כ"ג ועוד. /
ז. תהלים ל"ג י"א. / ח. ע"ד לשון חז"ל באבות פרק ד' משנה ט"ז. ע"ד לשונם ד"ל בברכות ה' ב. /
ט. בעין "ופתחון פה למיחלים לך" ב"ובכן תן כבוד ה' לעמך" בתפלת ר"ה ויהי"ם. / יד. ע"ד לשון חז"ל
בברכות ה' א. / טו. ע"ד לשון חז"ל בסנהדרין צ"ג ב. וכעין זה נאמר ב"ובכן תן סדרך" בתפלת ר"ה
ויהי"ם: "ויעשו כלם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם". / טז. ע"ד מאמר חז"ל בבכורות ל' ב. /
יז. אמרו חז"ל בירושלמי פאה א' א: "אין הקב"ה משהא מתן שכרן של עושי מצוות בניינים". /
כ. תהלים י"ג ז. בכ"י כתוב: "הפלא" וגם גירסא כזאת נודעת. / כא. יואל ב' ב. עדה"כ תהלים ל"ג
י"ח. / כב. עדה"כ ירמיהו כ"ט י"א.

שמחים שאין בידם שמץ דבר
 שמחים עם שלמות שלום ושלוה
 שלום להם ושלם בעולם.
 ימותו בנשיקה בתוך דברים של קדש
 מתוך שבח והודאה
 למי שעתיד ללמד עליהם זכות ליום הדין
 ולהצדיק אותם צדק עולמים.
 ברוך אתה ה',
 גאמן לשלם שכר טוב לצדיקים
 בעולם הזה ובעולם הבא.

ה

י

נשלם המוסר והוידוי והתפלה / בעזר יוצר כל ונורא על כל תהלה

א. איוב כ"ג, י"ד. / ד. מיתת נשיקה היא מיתת צדיקים, כי גם משה מת בנשיקה. עיי' דברים רבה י"א ו'.
 ואמרו הו"ל במועד קטן כ"ה א: "הניע לנבורות, זו היא מיתת נשיקה". / ז. דניאל ט, כ"ד. / ט. לשון
 ספרא אמור ה, ט. / י. הדברים האלה הם כנגד לדברי הו"ל האומרים: "ודע שמתן שכרן של צדיקים לעתיד
 לבא", אבות סרק ב' משנה ט"ז והשכר מצוה בדאי עלמא ליכא, קידושין ל"ט ב. ואפשר שהכוונה כאן
 לצדיקים נמורים ועיי' קידושין שם וברף מ.

תפילה מעין שמנה עשרה

אתה הוא יי' האלהים
 אשר עשית את השמים ואת הארץ וכל צבאם
 את הים ואת כל אשר בם
 וכולם בחכמה עשית מבלי מה.
 ואתה תכיר מעבדיהם
 ולא יפלא ממך כל דבר
 כי עיניך משוטטים בכל הארץ
 צופים רעים וטובים
 ואין כל דבר נעלם ונכחד ונסתר ממך
 כי אתה בכל רואה ולא נראה
 יודע כל ולא נודע וניכר דעותיך.
 ואין לדמות ולערוך ולהשוות אליך כל דמיון
 כי אתה יי' צבאות מלך הכבוד
 אות בכל צבאותיך
 דגול מרכבות קודש מושל בכל.
 אלהים חיים ומלך עולם היית עד לא עולם
 ואתה הוא בהיות העולם על מכונו
 ואתה תהיה אחרי כלותו ותומו

א-ג. עדה"כ נחמיה ט. ה. / ד. תהלים ק"ה כ"ד. / ה. עדה"כ איוב ל"ד כ"ה. / ו. ירמיהו ל"ב, י"ז. / ז. עדה"כ
 זכריה ד. י. / ח. עדה"כ משלי ט"ו. נ. / ט. עדה"כ דברי הימים ב ט. כ. תהלים קל"ט ט"ו דברים כ"ט, כ"ח. /
 יב. עדה"כ ישעיהו מ. כ"ה. / יג. עדה"כ תהלים כ"ד י. / טו. עדה"כ שיר השירים ה. י. ודברים ל"ג ב. דברי
 הימים א כ"ט י"ב. / טז. ירמיהו י. י.

חי וקים לעדי עד ולנצח נצחים.
 וכל הנבראים יאבדו ואתה תעמד
 וכולם כבגד יבלו ויחלופו
 ואתה הוא ושנותיך לא יתמו.
 אתה ראשון בלא ראשית
 אחרון בלא אחרית
 ואין לך קץ ותכלה.
 ואין בלעדיך מכיר ויודע תוקף עוֹך וכבודך
 ומעלתך וכחך הגדול ושמותיך הקדושים והנוראים
 ושבחות הראויות לך
 אדון הכל מלך הקדוש
 כי גדול ה' מכל האלהים
 ומאד נעלית על כל אלהים
 ומרומם על כל ברכה ותהילה
 קדוש בכל מיני קדושות.
 מלא כל הארץ כבודך
 והשמים ושמי השמים לא יכלכלו יקרך.
 ובכן יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו
 אלהי אברהם פחד יצחק אביר יעקב וחלקו
 שתגאל ותעזור ותושיע ותגן לישראל עמך
 יודעיך מקדשי שמך ברבים
 מקבלי תורתך מצפים ישועתך קוֹיך וחוכי לך
 מאמינים בך ובאלהותך ובכבודך ובייחודך
 כי אין אלוה מבלעדיך
 ולא מושל כל זולתך

א. עדה"כ תהלים צ. ב ועוד. / ב-ד. עדה"כ שם ק"ב, כ"ז-כ"ח. / יב. שמות י"ה, י"א. / יג. תהלים צ"ג, ט. /
 יד. נחמיה ט. ה. / טו. עדה"כ ישעיהו ה. נ. / יז. בראשית ל"א, מ"ב. שם מ"ג, כ"ד. / כ. כלשון "ויעזור ויגן
 יושיע לכל החוסים בו" קודם קריאת התורה. / כד. עדה"כ ישעיהו מ"ה, ה. / כה. עדה"כ דברי הימים א
 כ"ט, י"ב.

ולא חי לעולמים בלתיך.

ולא ימצא בך חברה ובריאה

ואתה המחבר היוצר כל והבורא כל.

אל מלך נאמן ה' אחד

אין עוד מלבדך מנן לכל החוסים בך.

והושיעה את עמך וברך את נחלתך

לחיותינו כהיום הזה.

ותן לנו מחייה לרומם את בית אלהינו

ולהעמיד את חרבותיו

ותשוב תחיינו ועמך ישמחו בך.

וברוב רחמך חוסה על שמך הגדול והקדוש

המחולל עתה בנויים

עובדי אל נכר אשר ברצח בעצמותיהם חירפוך

ויתנו כבודך לאחר ותהילתך לפסילים

לאנוש רימה ולבן אדם תוליעה.

שמע אלהינו חרפתם אשר חרפוך אלהים חי

ואל תכס על עוונם וחסאתם לא תמחה.

וידעו כל גוים כי אתה ה' קדוש בישראל

והקדישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו.

ותנחמנו ביראתך ותחוננו חכמה ודעת

השכל וידוע אותך

ללכת בכל דרכיך לשמור מצוותיך חוקותיך ומשפטיך.

וידעו תועי רוח בינה

ומלאה הארץ דיעה את ה'.

השיבנו ה' אליך ונשובה

א. עדה"כ בראשית נ כ"ב. / ד. שבת קי"ט ב. דברים ה ד. / ה. עדה"כ שם ה ל"ה. עדה"כ תהלים י"ח ל"א. / ו. שם כ"ח ט. / ז. דברים ה כ"ה. / ח-ט. עדה"כ עזרא ט ט. / י. תהלים ס"ה ז. / יא-יב. עדה"כ יחוקאל ל"ה כ"ג. / יג. עדה"כ תהלים מ"ב י"א. / יד. עדה"כ ישעיהו מ"ב ח. / טו. עדה"כ איוב כ"ה ו. / טז. עדה"כ תהלים ע"ט י"ב. / יז. עדה"כ נהמיה ג ל"ו. / יח. ישעיהו כ"ט כ"ג. / כא. עדה"כ ירמיהו ט כ"ג. / כב. עדה"כ מלכים א ה נ"ח. / כג. ישעיהו כ"ט כ"ד. / כד. שם י"א ט. / כה. איכה ה כ"א.

ה

י

טו

כ

כה

ולב מזהור ברא לנו
 ורוח נכון חדש בקרבינו.
 ותסיר ממנו לב האבן
 ואת הצפוני תרחיק מעלינו
 ותרצה ותקבל תשובתינו
 ולבינו הנשבר והנדכה אלהים לא תבוזה.
 למען שמך יי' וסלחת לעוונינו כי רב הוא
 ולחטאתינו לא תזכור עוד
 והרב כבסינו מעוונינו ומחטא תטהרינו.
 ראה בעונוינו וחלצינו
 מצר תצרנו ומשאל תפרדנו וממות תגאלינו.
 אתה יי' אבינו נואלינו
 לך משפט הגאולה כי אין זולתך לגאול.
 והסר ממנו כל חולי וכל מדוה
 ומכאוב ונגע לא יקרב באהלינו
 ושלח לנו ארוכה וממכותינו תרפאנו
 כי אתה יי' רופאינו.
 וצו אתנו את הברכה באסמינו
 וברך את כל מעשה ידינו
 ותשביע בצחצחות נפשינו
 ובמרעה טוב ושמן תרעינו
 ויהי טרף בביתינו
 ותריק לנו ברכה עד בלי די.

ה

י

טו

כ

א-ב. עדה"כ תהלים נ"א י"ב. / ג. עדה"כ יחזקאל י"א י"ט. / ד. עדה"כ וואל ב. כ. ואמרו חז"ל בסוכה נ"ב,
 א: "וואל קראו זאת היצר הרע" צפוני, שנאמר ואת הצפוני ארחיק מעליכם. ת"ר ואת הצפוני ארחיק
 מעליכם. זה יצר הרע שצפון ועומד בלבו של אדם". / ו. עדה"כ תהלים נ"א י"ט. / ז-ח. עדה"כ שם כ"ה
 ז וי"א. / ט. עדה"כ שם נ"א ד. / י. עדה"כ שם קי"ט קנ"ג. / יא. עדה"כ שם ל"ב ז. עדה"כ שם מ"ט
 ט"ו. עדה"כ הושע י"ג י"ד. / יב. ישעיהו ס"ג ט"ו. / יג. ירמיהו ל"ב ז. / יד. רות ה. ד. / יה. עדה"כ דברים ה.
 ט"ו. / טו. עדה"כ תהלים צ"א י. / טז. עדה"כ ירמיהו ל. י"ג. / יז. עדה"כ שמות ט"ה כ"ה. / יח-יט.
 עדה"כ דברים כ"ה ח וי"ב. / כ. עדה"כ ישעיהו נ"ח י"א. / כא. עדה"כ יחזקאל ל"ה י"ד. / כב-כג.
 עדה"כ מלאכי ג. י.

וקרא דרור לשבויים
 ובזרועך תקבץ מלאים
 ונדחי ישראל תשוב
 ולא יוסיפו לדאבה עוד.

ה

וסגולה מכל העמים תרום
 בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים.
 וצדקינו עת תקרב אלינו למשפט
 ותוציא כאור צדקינו ומשפטינו כצהרים
 ותעשה ביעקב משפט וצדקה

ו

ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו.
 וסער מתחולל על ראש רשעים יחול
 בוזי דבריך מפירי תורתך ומצוותיך
 הדוברים על ה' תועה.

ט

ואת רוח הטומאה תעביר מן הארץ
 וממלכה החטאה תשמיד
 ושילומת רשעים תראינו
 וכל אויביך וצריך יכרתו.
 והגלויים על ה' לשרתו ולאהבה את שם ה'
 חפצי קריבתך ועליך ישענו

י

ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה
 ונלותם תשלח
 וישבו בנוה שלום ובמשכנות מבטחים ובמנוחות שאננות
 ולא יהיו עוד בזו לגוים.
 ותרחם את ירושלם אשר זעמת

א. עדה"כ ישעיהו ס"א. א. / ב. עדה"כ שם מ. י"א. / ג. עדה"כ תהלים קמ"ג. ב. / ד. ירמיהו ל"א. י"א. /
 ה. עדה"כ שמות י"ט. ה. / ו. הושע ב. כ"א. / ז. עדה"כ מלאכי ג. ה. / ח. עדה"כ תהלים ל"ג. ו. / ט. עדה"כ
 שם צ"ט. ה. / י. עובדיה כ"א. / יא. ירמיהו כ"ג. י"ט. / יב. עדה"כ במדבר ט"ז. ל"א. על דרך לישון הכתוב
 תהלים קי"ט. קב"ה. / יג. עדה"כ ישעיהו ל"ב. ו. / יד. עדה"כ זכריה י"ג. ב. / טו. עדה"כ עמוס ט. ח. /
 טז. עדה"כ תהלים צ"א. ח. / יז. עדה"כ מיכה ה. ח. / יח. ישעיהו כ"ג. ו. / יט. עדה"כ מיכה ג. י"א. / כ. ישעיהו
 ל"ג. י. / כא. עדה"כ שם מ"ה. י"ג. / כב. שם ל"ב. י"ח. / כג. יחזקאל ל"ה. כ"ח. / כד. א. עדה"כ זכריה א.
 י"ב וט"ז.

ותשוב לירושלם ברחמים וביתך יבנה בה
 וכסא רוח אפינו משיח ג' בתוכה תיכון באמת
 ותצמיח קרן לדוד ותערוך נר למשיחך.
 למה לך איבה עם זרע אברהם אוהבך
 אשר הודיע שם כבודך ויחודך בעולם
 וניסיתו בעשר ובחנתו
 ומצאת אותו נאמן לפניך
 בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאדו.
 למה לך קנאה עם זרע יצחק
 הנעקד על גבי המזבח למענך.
 למה לך תחרות עם זרע יעקב איש תם יושב אוהלך
 הולך תמים ופועל צדק
 החקוק בכסא כבודך
 ומאהבתך אותו קראת אותו ישראל
 כי ישרה עבודתו לפניך
 ויהי ישר בכל דרכיו.
 אל יחר אפך בהם
 כי קניין שמים וארץ קראת אותם.
 זכור עדתך קנית קדם גאלת שבט נחלתך
 הר ציון זה שכנת בו.
 זכור רחמך ג' וחסדיך כי מעולם המה.
 זכור ג' חרפת עבדיך
 שאיתינו בחיקינו כל רבים עמים.

ב. עדה"כ איכה ה. כ ומלכים א. ב. מ"ה. / ג. עדה"כ תהלים קל"ב. י"ז. / ד. עדה"כ ישעיהו מ"א. ח. / ה. ע"ד
 לשון חז"ל בסוטה י. ב ועוד. / ו. ע"ד מאמרו ז"ל באבות פרק ה משנה ג. / ז. עדה"כ נהמיה ט. ח. /
 ח. עדה"כ דברים ה. ה. / י. עדה"כ בראשית כ"ב. ט. והלשון דומה ללשון "אבל אנחנו עמך בני בריתך"
 אשר בתפלת השחר. / יא. עדה"כ בראשית כ"ה. כ"ז. / יב. תהלים ס"ה. ב. / יג. ע"ד מאמר חז"ל בבב"ר ס"ח. י"ח
 ובמדבר רבה ה. א. / יד-טו. ע"ד לשון "אבל אנחנו עמך בני בריתך". / טו. עדה"כ ישעיהו מ"ה. י"ז ועוד. /
 יז. עדה"כ שופטים ה. ל"ט. / יח. ע"ד פסחים ס"ג. ב. / יט-כ. תהלים ע"ה. ב. בכ"י כתוב פסוק זה עוד פעם
 בלי המלה "קנית". / כא. שם כ"ה. ה. / כב-כג. עדה"כ שם ס"ב. נ"א.

אל תנאץ למען שמך
 ואל תנבל כסא כבודך
 זכור אל תפר בריתך אתנו.
 שובה ה' עד מתי והנחם על עבדיך
 שובינו אלהי ישענו והפר כעסך עמנו.
 שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך.
 הושיענו ה' אלהינו וקבצנו מן הגוים
 להודות לשם קדשך להשתבח בתהילתך.
 עשה עמנו אות למובה
 ויראו שונאינו ויבושו
 כי אתה ה' עזרתנו וניחמתנו.
 קומה עזרתה לנו ופדינו למען חסדך.
 פדה אלהים את ישראל מכל צרותיו.
 גאל א

[תתן אמת] ליעקב חסד לאברהם
 אשר נשב[עת לאבותינו מימי קדם].
 תתן חסד ואמת לזרע יצחק
 וחמול וחוס ורחם על [שארית ישראל עמך
 שמרם] מכל צרה וצוקה
 [שמרו משפט ועשו צדקה
 כי קרובה ישועתך לבוא]
 וצדקתך להיגלות אלינו

ועת נשפוך ל[פניך]
 [כי אתה ה' טוב וסלח ורב חסד]

א-ג. ירמיהו י"ד, כ"א. בכ"י כתוב: "ואל תפר". / ד. תהלים צ, י"ג. / ה. שם ס"ה ד. / ו. שמות ל"ב, י"ב. /
 ז-ח. תהלים ק"ה, מ"ז. / ט-יא. עדה"כ שם ס"ה י"ז. מ"ויראו" עד "ויבושו" ע"פ החזרה. ע"י באחרית
 דבר עמ' נ"ז. / יב. שם מ"ה, כ"ז. מ"לנו" עד "סרה" ע"פ החזרה. / יג. שם כ"ה, כ"ב. / טו-טז. מיכה א'
 כ. / יז. "תתן חסד ואמת" ע"פ החזרה. / יח-יט. מ"רחם" עד "צוקה" ע"פ החזרה. / כ-כב. עדה"כ ישעיהו
 נ"ז א.

לכל קוראין[ך]
 [ונשלמה] פרים ש[פתינו]
 על מ
 [וערבה לך] מנחת יהודה וירושלם
 כימי עולם] וכשנים קדמוניות.
 ושם נזכחה זבחי צדק
 ותהפוך אל עמים שפה ברורה
 לקרוא כולם בשם ה' ולעובדו שכם אחד.
 ואל מודיך
 מעידי יחודך
 מאמיני כבודך
 הרבקים בך ובתורתך
 מספרי תהילתך
 כי אין אל אמת זולתך
 ואותך יום יום ידרושו
 קרב צדקתך ולא תרחק
 וישועתך לא תאחר להם
 ותפקדם בפקודת ישועה וגאולה
 ונבוא שעריך בתודה חצרותיך בתהילה
 ונודה לך שיר על גאולתנו ועל פדות נפשינו.
 יברכנו ה' מציון
 ונראה בטוב ירושלם.
 שומר ישראל ישמור את נפשינו.
 באור פני מלך חיים
 האר אלינו ותחוננו

ה

י

טו

כ

כה

כה-א. תהלים ס"ה ד. / ב. הושע י"ד, נ. / ד-ה. מלאכי ג. ד. / ו. עדה"כ דברים ל"ג, י"ט. / ז-ח. עדה"כ צפניה ג. ט. / י. ד. עדה"כ שמואל ב. ה. כ"ב. / טו. עדה"כ ישעיהו נ"ה, ב. / טז-יז. עדה"כ שם מ"ג י"ג. / יח. עדה"כ תהלים ק"ה ד. / יט. עדה"כ שם ק. ד. / כ. בסופה של ברכת „אשר נאלנו ונאל את אבותינו ממצרים“ בהגדה של ספס. / כא-כב. עדה"כ תהלים קכ"ה ה. / כג. עדה"כ שם קכ"א ד. וז. / כד. משלי מ"ג, מ"ו.

ותרצינו ותשא פנינו
 ויהי שלום בחילינו
 שלוח בארמנותינו.
 וברך את כל עמך ישראל
 מאיש ועד אשה
 מעולל ועד יונק
 קטן וגדול
 וברית שלומך לא תמוט
 וישבו בבית ה' לאורך ימים.
 התר התר יוצר בראשית
 סלח סלח אביר יעקב
 מחול מחול קדוש ישראל
 כי אדיר מלכים אתה
 מלך נורא מלך מהולל
 מלך יקר מלך נכבד
 מלך קדוש.

ה

.

טו

כה-א. עדה"כ במדבר ה' כ"ה-כ"ו. / ב-ב. עדה"כ תהלים קכ"ב. ז. / ה-ו. עדה"כ ירמיהו מ"ד. ז. / ה. עדה"כ
 ישעיהו נ"ד. י. / ט. עדה"כ תהלים כ"ג. ו. / יב. ישעיהו א. ד. / טז. מכאן ואילך חזרה על הנאמר "למה לך
 איכה עם זרע אברהם אוהבך" וכו'.

אֲתָהּ תִּקּוּם תְּרַחֵם צִיּוֹן
 עֲזָרֵנוּ מְגִינֵנוּ מִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] מִן
 בְּרַחֲמִים תְּעֹזֵר וְיִשְׁנֵי צִיּוֹן
 הַחֲנֹנִי בְּטָל מִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] מִחַיָּה
 גְּדֹל וְנוֹרָא תִּפְּיַע מִצִּיּוֹן
 וְתִקְדָּשׁ בְּנוֹ וּבִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] הָאֵל הַקַּיִ
 יִיעָה וְחִכְמָה חֲכָמֵנוּ בְּצִיּוֹן
 וּבִזְנוּנֵנוּ תְּבוֹנָה מִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] חוֹנֵן
 הָשֵׁב שְׂבוּתֵינוּ וּשְׂבוּת צִיּוֹן
 וְתִרְצֶה תְּשׁוּבוֹתֵינוּ בִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] הַרוּצֵה
 וְתִצְלִיל וְהִדְיָח צוֹאת צִיּוֹן
 וְסָלַח לְעוֹזְנֵינוּ בִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] הַמְּרַבֵּה
 וְמָרָה וְתִלְוִיל בְּפָצִיחַ בְּצִיּוֹן
 לְגוֹאֵל וְתִקֵּן בִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] גּוֹאֵל
 תְּלִי וּמְכַאֵב הַעֲבָר מִצִּיּוֹן
 וְרַפָּה תְּלִינֵנוּ בִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] רוֹפֵה
 מֶלֶךְ תִּרְמוֹן שִׁיזְרֵד עַל תְּרֵי צִיּוֹן

א. תהלים ק"ב, י"ד. / ב. עדה"כ שם ל"ג, כ. / ג. ישני ציון, כעין "ישני עפר" אשר במחיה שבתפלה. /
 ד. כלומר בטל של תחיה, ע"ד מאמר חז"ל בחגיגה י"ב, ב. ושנינו בפרקי דרבי אליעזר, ל"ד: "לעתיד לבוא
 מוריד הקב"ה תחית טל ומחיה המתים שנאמר: יהיו מתים". / ה. עדה"כ תהלים נ, ב. / ו. עדה"כ ויקרא כ"ב,
 ל"ב. / ז. עדה"כ תהלים קכ"ג, ד. / יא. עדה"כ ישעיהו ד, ד. / יב. עדה"כ במדבר י"ד, י"ט. / יד. עדה"כ
 ירמיהו נ, ל"ד. / יז. תהלים קל"ג, ג.

בו כָּרַךְ שִׁנּוּתֵינוּ בִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] מברך

יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גְּדוּל בְּצִיּוֹן

לְקַבֵּץ נְפוּצוֹתֵינוּ לִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] מקבץ

כָּלֵה בַמִּשְׁפָּט שׁוֹנְאֵי צִיּוֹן

וְשִׁפְטֵינוּ בְּרַחֲמִים בִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] אוהב

לְזַיְדִים וְלַמִּינִים תִּכְנֹעַ מִצִּיּוֹן

וַיִּתְמוּ כָרְגַע מִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] מכניע

מִבְּמַח תִּהְיֶה לָנוּ בְּצִיּוֹן

וְתֵן שֹׁכֵר טוֹב לִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] מבטח

נְעִימוֹת נְגִמָּה לְךָ וּנְפָצִיחַ בְּצִיּוֹן

וְכֹזֵנִי תִרְבּוֹת יִרוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] אלהי דוד

סִיחַ וְתַחֲנוּנִים נֹאמֵר בְּצִיּוֹן

וְתִקְשִׁיב שׁוֹעֵינוּ מִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] שומיע

עֲזֹלָה וְקֶרֶן גַּעְרוּךְ לְךָ בְּצִיּוֹן

וְתִרְצֶה עֲבוֹדֵינוּ מִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] שאותך

פָּרְדָּה עֲמֶךָ וַיַּעֲלוּ לְצִיּוֹן

וְתַטִּיב מְטוֹבְךָ לִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] הטוב

צַהֲלֵ צְדָקוֹת צְדָקוֹת צִיּוֹן

וְעַטְרֵינוּ בְּרִכָּה וְשָׁלוֹם בִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] עושה השלום

ב. עדה"כ ישעיהו כ"ה י"ג. / ג. עדה"כ שם י"א י"ב. / ד. תהלים קכ"ט ה. / ו. עדה"כ ישעיהו כ"ה ה. /
 יא. עדה"כ שם מ"ה כ"ו. / יג. עדה"כ תהלים ה. כ. / טו. עדה"כ שמואל ב ג כ"ג ותהלים כ"ה כ"ב.

תפלה מעין י"ח

אֶלְקֵינוּ וּמִגֵּן אֵב יְהִי תְּמִיד בְּעֶזְרָתִי.
 מְחַיֶּה סֵת וּמוֹשִׁיעַ מִכְּלָפֶל כֹּל עֲנֵה אֹתִי.
 בְּפִי תִכּוֹן קִדְשְׁתֶּךָ לְעוֹלָם הִיא תְּהַלְתִּי.
 וְחַנּוּי לִבִּי נָבוֹן וְאֲבִינָה בְּתוֹרָתִי.
 בְּיִרְאַתְךָ יְהִי לִבִּי וְקַבֵּל אֶת תְּשׁוּבָתִי.
 רֵאֵה עֲנֵי בְּגִלוֹתִי וְאֵל תִּתְּרֵשׁ לְדַמְעָתִי.
 סֶלַח עֲוֹן מַחֲוֹל אֲשֶׁם וְאֲזֹ אֵיִתָּם וְנִקְתִּי.
 רְפֵא חֲלִי וּמַכְאוּבֵי וְאֵל תִּמְוֹד בְּמִדְתִּי.
 רְוַחַה תֵּן בְּכֹל מַעֲשֵׂי וּבְרַכָּה אֶת תְּנוּבָתִי.
 תִּקַּע שׁוֹפָר וְשָׂא גַם רֵם לְקִרְבִּי אֶת נְאֻלָּתִי.
 וּבֵית דִּינֵי כְּבָרָאשׁוֹן בְּרוּב טוֹבָךָ שְׁפוּט אֹתִי.
 וְהַמִּינִים וּמַלְשֵׁינִים תִּשְׁפֹּר אֵל לְעַמְתִּי.
 פִּלְטַת בּוֹטְחִים בְּשִׂמְךָ תְּהִי בָהֶם תִּקְוַמְתִּי.
 בְּנֵה עֵירֶךָ כְּמוֹ רַמִּים לְמַהֵר אֶת גְּחֻמְתִּי.
 וּתְצַמִּיחַ יְשׁוּעוֹת צִיץ לְבָן דָּוִד שְׂאֵלָתִי.

ה

ו

טו

א. בעין "מגן אבות" בתפלה מעין שבע, וכנוי זה מיוסד על הכתוב בראשית ט"ז, א. עדה"כ תהלים ל.
 י"א. / ב. כנויו של הקב"ה ע"פ נוסח התפלה. / ג. היא תהלתך, כלומר הקדושה. עדה"כ תהלים ע"א, ו. /
 ד. ע"ד ברכת בינה ועדה"כ מלכים א ג, י"ב. עדה"כ תהלים ק"ט, ל"ד. / ו. שם כ"ה י"ח. עדה"כ שם
 ל"ט, י"ג. בכ"י כתוב: "בגלות אל תחרש עוד" ותקנתי כדי להשלים את המשקל. / ז. עדה"כ במדבר
 י"ד, י"ט. תהלים י"ט, י"ד. "סלח" אהרי "ראה", שלא כסדר התפלה. בכ"י כתוב: "ימהול". / ח. ע"ד מאמר
 הו"ל בברכות ה, א ובעוד כמה מקומות. / י. עדה"כ ישעיהו כ"ג, י"ג. עדה"כ שם י"א, י"ב. / י"א. עדה"כ שם
 א, כ"ו. / י"ב. השם "אל" אינו בכ"י והוספתו כדי לתקן את המשקל. ואפשר שצ"ל "נא". / י"ד. עדה"כ
 תהלים ע"ח, ס"ט. נחמתך הנקוד שלא כדון לשם המשקל. / טו. עדה"כ שם ל"ב, י"ז.

שָׁמַע קוֹלִי אֱלֹקִים חַי וְקַבֵּל נָא תַפִּלָּתִי.
 רְצֵה עִמָּךְ בְּקִרְבֵּן שֵׁי וְתִכְשִׁיר אֶת עַבְדְּךָ.
 וְלֵךְ אֶקְוֶה עָלַי גְּסִים אֲשֶׁר עָמִי בְּגִלוֹתַי.
 וְעַל כָּלֵם אֲרוֹמְמֶךָ אֱלֹקֵי צוּר יִשׁוּעָתִי
 בְּאֹזֶר פָּנִים אֲרוֹנְנוּ יְהִי שְׁלוֹם וְטוֹבָתִי.
 אֱלֹקֵינוּ נִצּוֹר מִרַע לְשׁוֹנֵי פִי וּמַחֲשַׁבֹּתַי.
 וְנִפְשֵׁי גַם כְּמוֹ עֵפֶר תְּהִי לְכֹל כְּנִיעָתִי.
 פֶּתַח לִי שַׁעֲרֵי תוֹרָה בְּכֹנֶנֶה וַיִּרְאֵתִי.
 וּפְרָגִם אֶת כְּנִי בֵּיתִי מֵאוֹצְרֶךָ לְמַחֲיִיתִי.
 שְׁנוֹת חַיִּים תְּחַיֵּנִי בְּנֵי בְנִים לְהִרְאוֹתִי
 כְּבֹא גּוֹאֵל בְּבֵיתְךָ אֵל בְּקִרְבְּנִי וְתוֹדֹתִי.

תם

א. עדה"כ שם ס"ה. ב. / ב. עדה"כ שם קמ"א. ד. / ד. עדה"כ שם קמ"ה. א. שם ס"ט כ"ו. / ה. עדה"כ
 במדבר ו' כ"ה-כ"ו. / ו. בכ"ו כתוב: "אלקוי" ותקנתו ע"ם המשקל. עדה"כ תהלים ל"ד. י"ד. / ז. כלומר אני
 אכנע לכל. וכל זה הוא כלשון "אלהי נצור" שבסוף התפלה. / ח. בכ"ו כתוב: "ובכונה". / ט. מאוצרך,
 נגד המשקל. ואולי יש לחקן "ואוצרך".

אחרית דבר

גדולה וחביבה היא תפלת שמונה עשרה ברכות¹ — הנקראת גם בקיצור י"ח וב"תכלאל" (ירושלים תרנ"ד-נ"ח) דף מ"ב, א י"ט ברכות, ע"פ מספרה האמתי של עכשיו — שכן נקראת סתם תפלה ונאמרת שלוש פעמים בימות החול², ארבע פעמים בשבתות, ימים טובים וראשי חודשים וחמש פעמים ביום הכפורים³. ועוד שם לה בפי היהודים הספרדים: „עמידה“, על שם שהיא נאמרת מחמת חשיבותה בעמידה. ושמה הארמי הוא „צלותא“.

רק בחול מספרה י"ט ברכות⁴, אבל בשבתות, ימים טובים ומוספי ראש חדש

¹ הנני לרשום כאן כמה מקורות חשובים לחולדות התפלה ואלה הם: Prof. Dr. I. Elbogen : 1. „Geschichte des Achtzehngebetes“, Breslau 1903. 2. „Studien zur Geschichte des jüd. Gottesdienstes“, Berlin 1907. 3. „Der jüd. Gottesdienst in seiner geschichtl. Entwicklung“, Frankfurt a. M. 1931. (תרגום עברי ע"י ברוך קרוסניק: „תולדות התפלה והעבודה בישראל“ חלק ראשון, ירושלים — ברלין תרפ"ד.) — ואב יעקב: „ספר מקור הברכות“, ברלין תר"ע; „סדר אוצר התפלות“, ווילנא תרפ"ג. כמו כן אני רושם פה את ספרו החשוב של הפרופ' ד"ר י. דאווידזאן: „אוצר השירה והפיוט“, ניו-יורק תרס"ה-תרצ"ג. את הספרים האחרים שהשתמשתי בהם אני מוכיר במקומם. / ² התפלה של ערבית היא ע"פ ההלכה רשות ולא חובה, ונראה כי עד ימי הנאונים לא נאמרה וכן אינה בסדר רב עמדם נאון, ובמקומה נאמרו י"ח הזכרות, כלומר „ברוך ה' לעולם אמן ואמן“. אבל מכיון שנתקבל המנהג לאמרה הרי היא חובה, ואמר הרמב"ם בהלכות תפלה פ"א ו': „נהגו כל ישראל בכל מקומות מושבותיהם להתפלל ערבית וקבלוה עליהם כתפלת חובה“. והנה אף כי הש"ץ חוזר על כל תפלה ותפלה אינו חוזר על התפלה של ערבית. והטעם הוא, כי בימי קדם היו בתי הכנסיות רחוקים מן העיר ויראו להתעכב שם בלילה הרבה ומנהג כיון דעל על. מכל מקום היו מקומות שנהגו שם לחזור גם על התפלה של ערבית, כמו שנראה להלן, כי כאשר נתקבלה כחובה הרי נתחייבו בה גם עמי הארץ, ובשבים חזר הש"ץ על התפלה. מדברי רבא בשבת כ"ד, ב: „וי"ט שחל להיות בשבת, שליה צבור הוידר לפני התיבה ערבית, אינו צריך להזכיר של יו"ט, שאילמלא שבת אין שליה צבור יורד ערבית ביו"ט“, נראה בסירוש כי עי"ם בשבת נהגו בימיו לחזור על התפלה של ערבית, כי יש להבין דברי רבא כפשוטם, שחזר הש"ץ על התפלה ממש ולא שאמר רק מעין שבע ברכות. והנה יש לנו שבעתות גם למעריב של יו"ט (עי' ריוט"ל צונץ: „Die Ritus des synagogalen Gottesdienstes“, Berlin 1859, עמ' 80; „Der jüd. Gottesdienst“, בהערות עמ' 592; ד"ר מ. זולאי: „Zur Liturgie der babyl. Juden“, Stuttgart 1933, הערה 3 ועמ' 66). ובסיווליא נרג הש"ץ במאה הי"ג בערך לספרית הנצרים לחזור על התפלה של ערבית („Die Ritus“, עמ' 51). אבל כל המנהגים האלה נתבטלו. ועי' עמ' נ"א הערה 1. / ³ ובזמן הבית התפללו אנשי המעמד תפלת מוסף ותפלת נעילה („נעילת שערות“) בכל יום. ועי' „Geschichte des Achtzehngebetes“, עמ' 42-43 הערה 6. / ⁴ ואלה שמות י"ט הברכות: א) אבות מן. ב) גבורות תהות המתים. מחיה. ג) קדושה קדושת, קדושת השם, משולש. ד) בינה, דיעה, ברכת הכמה, ברכת הול. ה) תשובה. ו) סליחה. ז) נאולה. ח) רפואה, ברכת חולים, רופא חולים. ט) ברכת השנים, מברך השנים. י) קבוץ גלויות. י"א) השיבה שופטינה, ברכת משפט. י"ב) ברכת המינים, מכניע דים, ולמשומדים. י"ג) של זקנים, ברכת צדיקים. י"ד) בונה ירושלים. י"ו) של דוד, ברכת דוד. י"ז) תפלה שומע תפלה. י"ח) עבודה. י"ח) הוראה הדיינה תורה. י"ט) ברכת כהנים, שלום

מספרה שבע ברכות¹, בתענית צבור הש"ץ מוסיף ברכות עננו, ובו תעניות האחרונות שבי"ג תעניות צבור, הש"ץ מתפלל כ"ד (כ"ה) ברכות (כ"ד דתעניתא", ועי' ברכות כ"ט, א)², ומוסף ראש השנה מכיל ט ברכות³.

אעפ"כ נקראות גם תפלות אלו בפי העם שמונה עשרה ברכות, מחמת רגילות.

התפלה בעיקרה היא עתיקה מאד, ואמרו חז"ל: „מאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים תקנו י"ח ברכות על הסדר" (מגלה י"ז, ב). מובן כי היתה כאן התפתחות, וכפי שמשערים החוקרים היה הנוסח הראשון של התפלה בן ז ברכות⁴, עד שעלה לי"ב⁵ ואח"כ לי"ז ברכות. משרבו המינים נתוספה ברכת „ולמשומדים" (ברכה י"ב) ובזמן האמוראים הוסיפו ברכת דוד (ברכה ט"ו)⁶, ובזאת נחתמה התפלה. אבל החתימה לא אחדה את נוסח התפלה, ולא רק שיש הפרש בין נוסח א"י לנוסח בבל, אלא שיש גם הפרש בין נוסח אשכנז לנוסח ספרד.

כשבאו „מתקני הדת" לתקן את סדר התפלה, שלטה ידם גם בשמונה עשרה ברכות ושינו את הברכות הלאומיות, אבל לא קבל עמנו את השנויים האלה.

התפלה מכילה דרישותיו של אדם מישראל ובקשותיו וכמו כן שבח והודאה לבורא עולם על טובו הגדול וחסדו שאינם כלים לעולם. ובצדק אמרו חז"ל: „ג ברכות הראשונות וג ברכות האחרונות שבחו של מקום והאמצעיות צרכן של בריות" (ירושלמי ברכות ב, ד).

התפלה נתחברה ונאמרת רק בעברית, אבל ברבות הימים תורגמה גם לארמית⁷ והיתה חומר לדרוש⁸ כעין כתבי הקודש וגם זה מעיד על חשיבות מיוחדת. גם הפיטנים מצאו כאן מקום רחב להתגדר בו

¹ נ ראשונות, נ אחרונות וקדושת היום. / ע' „מקור דברכות" עמ' 21-22. / נ ראשונות, נ אחרונות, מלכויות, זכרונות ושופרות. / „Die Ritus" עמ' 2. / צונץ: „Die Gottesdienstlichen Vorträge der Juden", Berlin 1832, עמ' 368. / בענין דתסתהית דברכות עי' גם „Der jüdische Gottesdienst", עמ' 27-41. / מ. נסטר: „Studies and Texts", London 1925-28, חלק א עמ' 264-269 וחלק נ עמ' 56-50. / ² מגלה י"ה, ב-י"ה, א; „תניא" מנשבה רע"ה, סי' ד בשם אנדה: י. ד. איזענשטיין: „אוצר מדרשים" / ניירוק תרפ"ח עמ' 584-585

וקשמו אותה בשבעתותיהם ובקרובותיהם¹. אבל גם אחרי חתימת התפלה היו מקרים שלא נאמרה כנוסח המקובל, ולפעמים לא נאמרו אפילו הברכות. כשלא היה לו לאדם מישראל פנאי או כשלא היתה תפלתו שגורה בפיו, התפלל רק תפלה קצרה², מעין שמונה עשרה³ או מעין שבע ברכות⁴. לפעמים קצרו החזנים את התפלה בחזרתם⁵. ומצינו

¹ ב"דבריה", ספר ראשון, בלין תרס"ג, עמ' 34-35, הוכיח הח' משה זינדל כי שרש השם קרובה כבר נמצא בתנ"ך ומובנה הלל והודאה ועי' ראיותיו שם. הקרובה היא שם כולל לכל הפיוטים שנתחברו לתפלה, ובעיקר נקרא בשם זה סדר הפיוטים לשלש ראשונות של התפלה, וכן נקרא קדושתא על שם הקדושה שהיא גולת הכותרת של סדר זה. סדר פיוטים לכל שבע או י"ח הברכות נקרא ע"פ מנינו י"ה שמונה עשרה, ג' שבעתא ונ"ב שבעה. והנה בענין השבעתות רוצני להאריך מעט: יש לנו שבעתות למנחה (הויבא ארו'), דאויירזאן מס' 202, ועי' ציניץ: Berlin 1866, "Literaturgeschichte der synagogalen Poesie", עמ' 66, שבעתות למערב (האו הוכן לתשועה" בננוי שעבטער נ: פיוטים ושירים, שהוציא לאור סרוס' ד"ר י דאויירזאן בניירזוק בשנת תרפ"ה, עמ' 31 ועי' עמ' מ"ט הערה 2) ושבעתות למוסף (רוב השבעתות הנדפסות) ואפשר מאד כי השבעתא למערב היא עתיקה ביותר וקדמה בזמן אפילו לקרובה, כי מחמת שהיתה התפלה של ערבית רשונה, הרחיבו הפוסקים עוה בנפשם להכניס בה פיוטים קודם שבאו להכניסם לתפלה של שחרית. גם מבנה השבעתא הוא קל בהרבה מזה של הקרובה והוא גם קצר ממנה. עי' "Zur Liturgie der babyl. Juden" עמ' 10. והנה בכמה כתבי יד נקראות השבעתות בשם "דרמוש". השם הזה אינו שגור ביותר ויש לשער כי מחמת שבטלה תכליתו ונשכחה הוראתו הלך וכלה. ר' משה שטיינשניידר היה הראשון שדרש את השם הזה ע"פ הלשון היונית ואמר שהוא דרוש או רהומה (עי' במקורות דמונאים בספר "שער השיר" לרב ד"ר ה. בראדי ולפרוס' ד"ר ק. אלברכט, ליפסיה 1905, עמ' 19 מס' 16 בהערה), ומאז מקובל פירוש זה אצל החוקרים. אבל באמת נראה כי אין השם דרמוש כנוי לפיוט בצורת דרוש (כי לו נאה" בהנדה של פסח וברומה), אלא לשבעתא, והוא שם ארמי נזוד מרומשא, רמשא ורמש, ופירושו: "של ערבית", ואין הדן מן הדרש. ובכן הוא שם עתיק של השבעתא שנועדה למערב, ועי' ביטולה של חזרת הש"ץ למערב נתשטטשו הגבולים ונדהה הקדמית לתפלות אחרות, השבעתא "הויבא ארו" הנ"ל, נקראת בכ"י אוקספורד, רשימת נייבויר וקוילי מס' 2706/20; וזכור" (ברשימה בטעות: "יצר זכור") וכמו כן שם מס' 2714, גם בכ"י שוקן מס' 22 דף י"ד, א, היא נקראת "שבעתא לשבת זכור" ובמהזור רומניא, קושטאנדינה של "הלק א' דף מ"ה היא שבעתא למנחה של שבת קודם שבת זכור. בעיקר נקראו שבעתותיו של ר' אלוטור הקליר, שעב"ם כמה מהן נאמרו בתפלת מעריב, בשם דרמוש. עי' צוניץ: Frankfurt a. M. 1920, "Die synagogale Poesie des Mittelalters", עמ' 69 הערה ב. "בה" משנת 1441 הוא כ"י של המוויאום הבריטי Add. 19, 944, ועי' רשימת מרגליות, לונדון 1905, מס' 626/VII. גם בכ"י מהזור רומי משנת ה' ק"ח אשר בספריה הלאומית בפריז, רשימת מ. צוטנברג פריז 1866 מס' 609, נמצא השם דרמוש לשבעתות. ומענין דוא כי השם *δρόμος* בא בתלמוד תמיד בכתוב: "דרומוס" (קידושין ס"ג, א) ו"דרומוס" (בבא מציעא ע"ב, ב) ולא דרמוש, ושוב, בכתבי יד עתיקים הן של ספרות שונות (אוקספורד, לונדון ופריז) והן של הננויה, סדרן של השבעתות הוא עמ"ר קודם היצור או קודם הקרובה ונ"ב זה מראה כי השבעתות נתחברו ברובן למערב. ואפשר נ"ב שלכתחילה נתחברו השבעתות באופן כזה שתאמרנה למנחה, מעריב ומוסף והיא שעמדה להן שלא תאבדנה גם בזמן שנתבטלה חזרת הש"ץ למערב. ועוד, הלא העיר הרב ש. א. ווערטהיימער ב"ננוי ירושלם" הי"ב, ירושלם תרס"א, דף י"ה, ב כי בתפלות של השבעתא לפסח: "שיר השירים אשרה נא ליהדי" (דאויירזאן מס' 948) בכ"י אחר, היא "לרמושה דר' וניי", ונ"ב זה מאמת את השערתו. ובכן אין התקון "דרמושה" בזמן ה"דרומוס" כלומר דהויט, מיכדה. ועי' ב"מהזור יניי", ניירזוק תרע"ט, עמ' 41. ומה שנאמר שם בהערה 1 כי כ"י אוקספורד מס' 2708/x, הוא אותו כ"י שממנו העתיק רש"א ווערטהיימער את השבעתא הנ"ל, לא נכון, כי זהו כ"י אחר. והנה העירני דה"ר י. שירמן כי במאמרו של צוניץ "Mitteilungen aus hebräischen Handschriften", שנדפס בעתון, Z. f. h. B. XIX (1916), עמ' 132, כתוב בננוע למחזור כמנהג איטליה, כ"י די רוסי מס' 963: "Statt schreibt dermoš", "לרמשא" (כלומר סיפר כ"י זה) er וזה כמעט שמוכיח אמיתות השערתו. ואף כי אין הדרמוש דרוש מכל מקום בא בה, כלומר בשבעתא, לפעמים דרוש, כמו שהוא בא לפיכך גם בקרובה. ² ברכות כ"ה, ב: "הישע ה' את עמך" גם בתפלה הקצרה יש כמה שנויי נוסחאות בין הבבלי לירושלמי בברכות ה. ד. ומענין הוא כי בתפלה הקצרה יש י"ח מלים. (על דבר שבמנין זה העירני יודי דה"ר ז. מ. וולאי.) / ³ הבינוג, בימות כ"א א וירושלמי בימות ה. נ. גם כאן יש הרבה שנויי נוסחאות בין הבבלי לירושלמי. בהבינוג נכללו התפלות: ד – ט"ו. / ⁴ ברוך אתה ה' אלהינו ואלהי אבותינו אלהי אברהם, אלהי יצחק ואלהי יעקב, האל הגדול הגבור והנורא, אל עליון, קנה שמים וארץ, מן אבות בדברו". תפלה זאת היא עד היום חזרת הש"ץ לערי שבחות / ⁵ אבל בלחש נאמרה התפלה כרגיל.

ב„ספר האשכול“ לר' אברהם ב"ר יצחק מנרבונא, (האלבערשטאדט תרכ"ח — כ"ט), עמ' 55: „והמנהג בישיבה שממהרין היחידים להתפלל [מנחה] והש"ץ יורד ואומר אבות, גבורות וקדושה וחותרך [כלומר ופוסק]¹, ורב צמח כ' מנהג אצלנו החונים בעשויו"ט מתפללין אבות וגבורות ואח"כ אומרין גדלך תקדש בנו בא"י האל הקדוש, דעת וחכמה למדנו חונן הדעת, הדור אצלך תשיבנו הרוצה בתשובה, וכן שאר הברכות. וחונים הראשונים קבלו ממר רב יהודאי והוא מרבו“².

חוץ מחוסר פנאי ואחור, היו גם גורמים אחרים לקיצור התפלה או שנויה. לפעמים רצה חזן פיתן להכניס נוסח פיוטי של התפלה משלו, עם הברכות המקובלות, אל סדר התפלה או סתם להשמיעו לקהלתו. גם יחידים שנו לפעמים את נוסח התפלה, אם ע"י איזה מאורע בחייהם, או מצורך פנימי. ויש שלא הניחו אפילו את מטבע הברכות³.

כתבי היד של הגניזה מכילים הרבה תפלות מפויטות כאלו בלי שום סימן ובסימני א"ב או של שם הפיתן⁴.

מזמן מאוחר בערך ידועות לנו גם תפלות שקולות מעין י"ה כעין זו שמתפרסמת בסוף ספר זה.

הד"ר יעקב מאנן פרסם מאוצרות הגניזה ב„הצופה לחכמת ישראל“ שנה ו (בודפשט תרפ"ב) עמ' 14—9, תפלת יחיד מפויטת שנתחברה

¹ וכן הוא ב„תניא“ (מנטובה רע"ד) סי' ח': „ותקנתם (של המאחרים לבוא ערב שבת עם השיבה), שיחפלו בול' בלחש כמצות התפל' ואחר כך יורד שליח צבור ואומר מן ומחיה ועוזין קדושה ומסיים האל הקדוש“ / ² מדברי בעל „ספר האשכול“ יש להבין כי ההונים התפללו אבות וגבורות ע"פ הנוסח המקובל ורק אחרי כן התחילו בגדלך תקדש בנו“ וכן נראה נ"ב מ„תשובות הנאינים“ הוצאת הפרופ' ד"ר א. מרמשטיין, דעיוא תרפ"ה, עמ' ס"ה—ס"ו (כאן מובאות שתי השלמות שונות לתפלה אלפביתית זאת, האחת עד אות ק והשניה עד אות צ) ודומה לתפלת הבינונו ע"י ברכות ל' א' אבל ב„סדר הבור ברכות“ נמצאת גם התחלתה של תפלה זאת באופן פיוטי: „אדון למענך עורינו וגיננו ב' א' ה' מן אבדום“ וכו' ע"י א. י. שעבטער: Studies in Jewish Liturgy, Philadelphia 1930, עמ' 97, ובכן נראה כי נאמרה עכ"פ גם באופן כזה. וסמכו בזה על הירושלמי ברכות ה' נ המוזכר „י"ה מעין י"ה“. ומענין הוא כי בהתחלת התפלה הזאת אמרו: „כרוך אתה ה' וכו' קונה שמים וארץ“, וזאת היתה תפלה של חול. וגם בתפלות אחרות נאמרת ברכה זאת. בספר „תשובות הנאוים“ הנ"ל כתוב עוד: „וטוב להגוי כה (כלומר בתפלה קצרה מפויטת כזאת) אחינו הקרובים למלכות ומולותין בתפלה לכשתלה מפני טענת טרדתם ופחותם מהבהלת רצי הרשות“. (ב„תשובות הנאוים“ כתוב „ומלגלין . . . וסדרתם“ ותקנתו ע"פ M. G. W. J., כרך 69 (1925) עמ' 37.) / ³ מטבע הברכות הוא עיקר התפלה. ושינוי בברכות כ"ט א': „לייש עלה אביי אמאן דמוצלי הבינונו“ ומפרש רש"י: „לפי שמדלג הברכות וכוללן בברכה אחת“. ובמקום „מעין כל ברכה וברכה“ שבברכות שם כתוב בירושלמי ברכות ה' נ: „סוף כל ברכה וברכה“. / ⁴ הפרופ' מרמשטיין פרסם תפלות כאלו ב M. G. W. J. הנ"ל עמ' 36—40, וכן נתפרסמו כמה ב „Studies in Jewish Liturgy“, עמ' 104—97, והרבה עידן ננויות בננייה. ועי' „Der jüd. Gottesdienst“, בהערות עמ' 586—585.

בבית המאסר ע"י ר' אברהם הכהן מא"י בשנת תתקנ"ד לחרבן הבית כלומר, בשנת 1024 לספירת הנוצרים.

גם הפרופ' י. מ. אלכונן פרסם ב"הגורן" כרך י (ברלין תרפ"ח) עמ' 91—93 קטע משמונה עשרה בדרך המנון.

והמקצרים והמשנים סמכו כנראה על דברי חז"ל כי "צריך לחדש בה דבר" וכי "ר' אלעזר היה מתפלל תפלה חדשה בכל יום", ירושלמי ברכות ד, ד¹.

כאן פרסמתי לראשונה ד תפלות מעין י"ה ע"פ כתב יד של הספריה העירונית בליפסיה וע"פ צלומים הנמצאים ב"מכון לחקר השירה העברית".

(א) תפלת יחיד, יחידה במינה, ע"פ כ"י של הספריה העירונית אשר בליפסיה, B. H. 12. 39, דף נ"ג, ב עד ס"ב, א².

שם המחבר לא נודע. פרנץ דליטש שרשם את התפלה הזאת ברשימת כה"י של הספריה הנ"ל³ עמ' 285—284, קרא את הכתובת בטעות: "תַּפְּלַת שְׁלֹמֹה בְּנוֹיָה עַל סֹדֵר שְׁמוֹנֵה עֶשְׂרֵה", ושיער כי ר' שלמה ב"ר יצחק גירונדי⁴ היה מחברה, אבל באמת כתוב מפורש: "תפלה שלמה" וכי. המתברר היה יהודי ספרדי וחי כנראה בסוף המאה הי"ד או בתחלת המאה הט"ו לספירת הנוצרים.

הוא אומר: "אני ביושר לבבי אשיר עוזיך, כי הניע זמני לומר שירה. זה היום שקייתי, זקנתי וכבודי חדש עמדי. עזבני הנוער והלך הילדות. עתה הראיתי לדעת כי ה' הוא האלהים. הורוני הימים ורוב שנים יודיעו חכמה. ערכתי מערכי לב וסוד לא ידעתי אחקרהו. אערכה מלון ופי

¹ וכתוב ב"מספר אבודרהם" (קונטשטינא רע"ד) דף כ"ה ב: "והטעם שאין מברכי' בא"י אמ"ה אקב"ו על התפלה מפני שהתפלה היא מצוה שאין לה קצבה מן התורה אלא ביד האדם הוא למעט או להרבות". ² כ"י דבני ספרדי על קלף מהמאה הי"ו בערך. בכל עמוד יש י"ד שורות. הוא קובץ ספרים אלה: (קטע מספר מוסר ממחבר בלתי נודע), אגרת מנהג החסידים, קיבוץ מאמרים על אמתת ההכמה האלוהית, מאוני צדק, מאמר תהית המתים לדרמב"ם, פי' פרק חלק לרב הגדול רבינו משה בר מימון זל"ה, שמנה פרקים לרמב"ם, ספר מבחר פנינים, ה' פרקים מספר מורה נבוכים והתפלה השלמה המתפרסמת כאן. הויץ מאלה מכיל כ"י זה עוד את הטיט "אאמיר את ארוני אותותיו אפרשה" לה' יוסף נ' לטימי (דאויודאן מז' 20) / ³ A. G. R. Naumann: „Catalogus librorum mes. qui in bibliotheca senatoria civitatis Lipsiensis asservantur. Codices orientalium linguarum descr. H. O. Fleischer et F. Delitzsch“, Grimae 1838.

⁴ הי במאה הי"ג לספירת הנוצרים והיה תלמידו של הרמב"ן. עי' צונץ: „Literaturgeschichte“, עמ' 483—482.

אמלא תוכחות. נצחוני תשובות נצחות. מה נכבד אותו נצוח. אשרי מי שמנצח עצמו לכבודו. המציאוני ראיות מוכיחות מציאות אלוה הביאוני אל הסבה הגורמת. ידעתי ואמצאהו קדמון ומנהיג עלת העלות לכל החפצים. יצאתי מן הספק אינני פוסח על שתי הסעפים נכנסתי לברית ליראה את השם הנכב' והנורא במופתים ידועים ומסופרים שמעתי רמזים ונקדות" ¹.

ומזה אנו רואים כי חבר את התפלה הזאת לעצמו בימי הזקנה. ואם גם לא נפרש את דבריו „נכנסתי לברית“ כפשוטם, כלומר שנתגייר או שחזר ליהדותו, הרי נוכרח להודות כי יש לנו כאן ענין עם אדם שהציץ ונפגע בספקות ושב אחרי היסוסים ומלחמה פנימית להכיר את בוראו. ונצחון זה שנצח את עצמו לשם הבורא עורר אותו לחבר תפלה זאת. ושוב הוא אומר: „אינני מחזיק אמונתי מפני שהפילוסוף מודה בה ולא מחליש כונת הלב אם חלוק עלי. כל ישעי וכל חפצי ספרי הנבואה והמסורת“ ².

כשהוא אומר: „עשינו דמינו שחוק על יחוד שמך הגדול אין לך שעה ביום שאין בה עקידה לפניך . . . מסרת את בניך ביד רחמי אכזרי עינינו תלויות לחמלת חמת המציק“ ³, אנו למדים, כי חי בימי צרה ומצוקה לישראל ושקדשו אז את השם.

אפינית היא שנאתו לפושעי ישראל, למינים ולמשומדים, והרי הוא אומר: „ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה להשיב על חכמי הקבלה ולחלוק על בעלי המסורת“ ⁴. „ברוך השם שלא נתנני סרף לשניהם. שמעתי ולא השמעתי לאוני פתוני ולא נתפתיתי ולא עברו על נפשי המים הזדונים“ ⁵. „יצא מן העולם בחדוש מקרים במיתה מנוולת בפרסום עבירה בעידי דבר מכוער. ירדו ערירים אל ארץ תחתית“ ⁶.

סגנון התפלה הזאת הוא יפה מאד והיא מתובלת ברעיונות פילוסופיים. ואם „מברכותיו של אדם ניכר אם תלמיד חכם הוא אם לאו“ (ברכות נ, א

¹ עמ' ג נ-ב"ב. / עמ' ג י"ז-י"ט. / עמ' ב"ט מ"ז-כ"א. / עמ' י"א ז-ח. / עמ' י"ב, ג-ג. / עמ' ל"א כ"א-כ"ה.

ותוספתא ברכות א, ו), אין שום ספק כי המחבר קרא ושנה וידע גם פרק בקבלה ובפילוסופיה.

המחבר השתמש לפעמים גם בחרוזים ובלשון נופל על לשון.

וזה הוא בנינה החיצוני של תפלה זאת:

לראשונה באה כעין פתיחה המתחילה ב, "למשופטי אתחנן" וגומרת

ב, "יהי רצון מלפניך שיהא שם שמים שגור בפי ולשוני תהגה צדקך"¹.

אחרי כן מתחילה התפלה ב, "ה' שפתי תפתח" ונאמרות הברכות מא

עד י"ג חוץ מהברכות ה, ז—ח וי"א. מטבע הברכות משונה לפעמים

ולפרקים באות שתי ברכות בבת אחת.

ואפשר כי לא חסר כלום והמחבר הכניס את תוכן הברכות החסרות

באלו שאמר, אבל המעתיק טעה בכמה מקומות.

ועוד שני דברים מענינים כאן, גם קדושה נמצאת בתפלה זאת והיא

קדושת כתר, ואין השמות ציון וירושלים נזכרים בה כלל.

בסוף התפלה כתוב:

"נשלם המוסר והיודוי והתפלה / בעזר יוצר כל ונורא על כל תהלה".

בנוגע לתפלות דומות מעיר דליטש ואומר כי בספרית ר' חיים מיכל

היתה ג"כ "תפלה ליחיד מסודרת לתפלת שמונה עשרה, בכל ברכה

מענינה, בלשון צח וברור עם סדר קדיש וקדושה מן רבינו יהודה ב"ר

קלונימוס², ונלוה עליה סדר קדושה לשבת, ליוצר ולמוסף מאת רבינו

משלם ב"ר יצחק³.

ב) "תפילה מעין שמונה עשרה", "ע"פ צלום מכ"י אופנהיים אשר בבודלינה

MS. Opp. 659, הנרשם ברשימת נויבויר אוקספורד 1886, עמ' 628

מס' 1925/5 p 4⁰, דף ק"ג, ב—קנ"א, א. ב.

מחבר התפלה הזאת היה כנראה יהודי צרפתי או אשכנזי במאה הי"ד

בערך לספירת הנוצרים. וידע המחבר ללקט פסוקי התנ"ך ולהתאימם

יפה יפה למטרתו. גם רוח הקבלה לא היתה זרה לו כל עיקר.

לפעמים השתמש בחרוזים ובלשון נופל על לשון.

¹ עמ' ט"ז, כא—כ"ב. / "Literaturgeschichte", עמ' 282—280, / ² שם עמ' 466

וחבל כי קרנו השמאלית של דף קנ"א נקרעה למטה ונאבדו כמה חצאי שורות.

מכל מקום יכולתי להשלים כמה דברים ע"פ החזרה, כי מפני סבה בלתי ידועה חזר הסופר בדף קנ"א עמ' ב' על דבריו. כמה פסוקים יכולתי להשלים ע"פ השערה ואלה סגרתי בסוגריים מרובעות.

מתחלת התפלה עד „לא יכלכלו יקרד"י היא הפתיחה, ומכאן ואילך הכנים בה המחבר את כל תוכן הברכות כסדרן, אלא שאין בה שום ברכה בשם ומלכות.

תפלה זאת נכתבה על ניר בכ"י קורסיבי של יהודי צרפת ואשכנז במאה הט"ו בערך.

בכ"י זה ישנן עוד תפלות ופיוטים ממחברים אשכנזים כגון ר' אלעזר מזורמשא זר' יהודה מריונג שפורק (= רינגשפורק).

נויבויר רשם ברשימתו כי אפיו של כתב יד זה הוא רבני יוני.²

(ג) „י"ח חול", ע"פ צלום מכ"י של הגניזה הנמצא ג"כ בבודלינה MS. Heb. F 29, והנרשם ברשימת נויבויר וקוילי אוקספורד 1906, עמ' 143 מס' 2729/4, 8°, דף ס"ב, ב—ס"ג, ב.

תפלה זאת בצורת פיוט, היא היותר עתיקה בין התפלות שאני מפרסם כאן. היא נכתבה על ניר בכ"י רבני מצרי במאה הי"ד בערך אלא שהיא בודאי עתיקה מכה"י. קרוב לודאי שהיא גם היחידה כאן שנאמרה בצבור, כי האחרות לא יצאו מכלל תפלת יחיד.

סימנה היא א—צ וכל בית הוא בן שתי שורות, שהראשונה גומרת ב„ציון" והשניה ב„ירושלים".

תפלה הדומה לה בצורה וגם בסופי השורות והיא למנחה של שבת וראש חודש, נדפסה ע"פ „סדר חבור ברכות" — כ"י שנשרף בטורין ותכנו נשאר רק בהעתקת רש"ז שעכמער — בספר „Studies in

¹ עמ' ל"ה, י"ז. ² בנוגע לכתוב של השם בן שלוש יודים הנהוג בשני כתבי יד אלה, עי' פרוס' א. ברלינר: „Über den Einfluß des ersten hebr. Buchdrucks", Frankfurt a.M. 1896, עמ' 47-48 הערה 7 ובמקורות המובאים שם.

“Jewish Liturgy עמ' 101. תחילתה היא: „אני אריב את ריבך יאמר לבת ציון“ ונקראת שם „קרובה“.
תפלה זאת שנרפסה כאן בשם „י"ח חול“, נתחברה ע"פ נוסח ארץ ישראל של התפלה והיא בת י"ח ברכות.
כל בית מכיל מעין כל ברכה כסדר התפלה וגומר בברכה בשם ומלכות.

ניקודה החלקי של תפלה זאת הוא של כה"י עצמו.
(ד) „תפלה מעין י"ח“, ע"פ צלום מכ"י קויפמן הנמצא באקדמיה ההונגרית למדעים בבודפשט מס' 539, והגרשם ברשימת ד"ר מ. ווייס פרנקפורט ע"נ מין 1906, עמ' 173 מס' 539, 8°, דף ה, ב—ו, א.
גם תפלה זאת היא בצורת פיוט והיא שקולה במשקל הנקרא בערבית „הזג“, כלומר במשקל השיר „אדון עולם“. היא נכתבה על ניר בכ"י קורסיבי של יהודי איטליה במאה המ"ז בערך, והשירים והפיוטים בעצמם הם ג"כ מאותו זמן.

שמו של המחבר אינו מפורש בכ"י. אבל בשיר שקדם לתפלה זאת והדומה לה בהרבה¹ חתום המחבר: שמואל הלוי יוי"א, ונראה לי ששמואל הלוי חבר גם את התפלה הזאת.
והיות כי ניקדתי את התפלה השקולה הזאת השמטתי כמה מאמות הקריאה שאינן נצרכות בטכסט מנוקד.
בסוף דברי רוצני להודות למנהל ה„מכון לחקר השירה העברית“ לרב החוקר ד"ר חיים בראדי שהואיל בטובו לעבור על החבור הזה והעירני הן בעל פה והן בכתב על הרבה דברים חשובים כיד ה' הטובה עליו.

¹ התהלתו: „שירה בקול נעים לאל נורא“.

דפוס אופיצין האאנדורנוליק, לייסציני